

Om niet

*(was daar nou iets? of was daar niets?
ze was terug gelopen
ze was er alweer aan voorbij gelopen
zo onopvallend lag het fazantenjong)*

Smal zijraam ziet uit op het oosten. In vroege morgen zit ze daar, buiten loopt de nacht ten einde. Zwaarbeladen dennentakken wiegen, spichtige spar staat stokstijf, ratelpopulier beweegt om van de berk maar niet te spreken. Zij, de bomen, zij laten over zich komen. Zij beginnen als silhouetten en verdwijnen in het licht.

1

witstille
kristalgrijze
snijdend zuiverste luchtruim
boven
heuveldiepe
bruingekromde knoestgeëtste eiken
draagt hen vieren:
de buizerds cirkelen

breedgevleugeld treden ze
de kristalkou tegemoet
ze vrezen geen snijdend gewinter
ze zweven gedragen
ze krijten

u, u stelt slechts uw gezicht
bloot aan de lucht
en dan nog slechts node
en voor de duur van een ommetje
zojuist vertrok hij voor het eerst.

2

....die naast u had gelegen; zijn arm omvatte u, tegen zijn rug lag u, met zijn halve lichaam bedekte hij u, hij smoorde uw gezicht, hield zijn hand op uw heup. Gedraai en gedraai, onrustige slaap vanwege wie daar nieuw lag. Hij verwarmde, hij bewoog, hij

raakte u aan, steeds raakte hij u in zijn slaap, hij tastte: waar bent u? Uw geslacht had ingedronken, had stille donker in zich opgenomen, was doordrenkt geraakt van voordurend herschikkende lichamen In de morgen was het vrijen opnieuw begonnen; sorry had hij daarna gezegd; sorry dat het zo snel ging. Snel? had u verbaasd geantwoord; voorspel duurde een hele nacht????

3

tussen zijn huis en dat van u
druipt de zondagmiddag van de regen
donkergroen glimmends glijdt af langs winterbomen
in geen maanden heeft het zo soepel geregend
in geen maanden heeft het langs stammen bewogen
het bevroor ter plekke, het bleef verstijfd

tussen zijn huis en dat van u
is het buiten, tikt de regen
gelukzalig op grondgebladerte
plenst tegen asfalt, spat op, valt neer
vlijt zich, omhult, voegt zich verheugd
kwam maandenlang terecht
tegen verijsde aarde

tussen zijn huis en dat van u
gaat u, van regen omgeven
nat gezicht, jas vochtig, broek klam
niet erg, het is niet ver; regenmuziek
klinkt in oren van u die om-fietst door het park
die zijn wil bij hoge oude beuken, verheugd,
niet meer is het sneeuw, geen hagel mee
het is boven nul

vóór u heeft het pad genoeg
regen opgevangen, bad voor merel
die spettert en spettert
tussen zijn huis en dat van u regent de zondagmiddag
slechts wie hond uit moet laten is in het park

zo warm is het nog niet, zelfs tamelijk koud
maar boven nul; voor het eerst in maanden blijft
regen zacht, kan merel zich wassen, o belofte.

4

gebroken
geknakt ontschorst
tot vezels verpletterd
wat viel in storm

tussen zijn huis en dat van u
bezaaide grond, schots
en scheve zwarte tekens
onder strakke silhouetten
van einde-winter-bomen

onwetend van noodweer
hebt u met hem geslapen
wat viel was oud en zwak
vermolmd half dood
dood hout
o zo dooreen geschud te zijn

5

Warrig staan de haren rondom zijn hoofd, plat liggen ze nog waar hij tegen het kussen lag. Wit is het hemd waaruit zijn schouders te voorschijn komen met daaraan de armen, onder het hemd ziet u zijn heupbotten. Bruinig hangt het geslacht en bloot zijn z'n benen, middenin de kamer staat hij en strijkt. Over elk stukje overhemd beweegt hij het ijzer. Waar de delen met naden in elkaar over gaan, maakt hij deze onzichtbaar plat; uit honderd stukjes laat hij het kledingstuk bestaan onder zijn handen, hernieuwt het.

Soepel valt het rondom zijn lichaam. Hij maakt de knoopjes dicht. Achter hem is de zon deze morgen wit. Hij steekt zijn benen in de broek. Hij stopt het overhemd in. Hoe

het rond zijn middel alweer zal kreuken.

6

hemeldekseel kiert
als u zijn huis verlaat
oliedonker kanaalwater weerspiegelt
gerimpelde lichten van zijn stadswijk
ijzig koud nog
en zo vroeg al
lichtbegin.

7

onbewogen kale
winterbomen staan de hele zondag
buiten zijn raam

8

maansikkel en heldere hemel
wolken nog niet uitgesneeuwd

zon schijnt, wolken drijven
sneeuw valt dun en schaars
ijle stipjes vóór de zon.

9

vol is hij van koorts
gehuld in truien, bedekt met dekens
laat hij zich gaan uit alle poriën
in zijn slaap keert hij zich naar
uw lichaam, legt een vinger

in uw vagina en laat die daar

10

eerste merels hebben plaatsen ingenomen
tussen zijn huis en dat van u
vochtig ochtenddonker omschemert gebeeldhouwde
silhouetten, nokken stulpen in hen uit
onzichtbare kelen sturen gezang over hoofden
van fietsers en daken van auto's en bus

11

Verwaaide hemel tot witte ribbels. Wolken.

Wie komt midden in de nacht zijn vlakke hand zo leggen. Uw gezicht is niet groter dan
zijn hand.

Zon heeft kracht hernomen. Dunste wolkenflarden weggeblazen. Ribbels van wolken
barsten van goud.

Hij neemt u razend mee. Van de ene minuut in de andere. U die een leeg huis gewend
bent.

Tussen uitvergrote ribbels is de hemel blauw. Wolkenraster beweegt traag.

Laat uw huis niet leeg.

12

tussen zijn huis en dat van u
omsluiten staken van bomen het zachtste blauw
hoe met sprongen het lichter wordt
dunste ijs ligt aarzelend op turkoois kanaal
glinsterend lint scheidt nieuwbouwwijken

van fabrieksterreinen; wit zijn de voetbalvelden
uitgeslagen, maar door geen kou laten ze zich
van de wijs brengen, de merels

hoe bang had u in de nacht gelegen
matras en te dunne dekens
die hij naar zich toe trok
hij sliep, u niet
waar ben ik, wat doe ik hier
in godsnaam
hij nestelde zich in uw armen
en bedekte u terloops met kussen

13

tussen uw huis en dat van hem balt de hemel zich samen tot een rode koepel
op de spoorbrug blijft u stilstaan, roodglinsterende lijnen in de diepte
traag trapt u verder, huizen versperren uitzicht, rood dooft
laag rood is overgebleven boven kanaal, maar op de kanaalbrug
stopt u niet, de mensen zouden denken

huil vanwege hem naar wie u onafwendbaar gaat
rode zuiden en vele huizen en hoge sterren
één plek - zijn huis - is uw bestemming

14

Horizontaal en ruggelings en kaarsrecht en onder een decent paars stofje ligt de dode
en wordt door twee heren op hoge tafel het bejaardenhuis uitgereden. In de hal staan
bewoners schuw.

De middag gaat verder; huis aan huis staat hier rij na rij, trottoirs grenzen aan voortui-
nen en aan de straatzijde fietst u; rondom uw hoofd huist de dode tot op een hoek
een jongen geschopt wordt en geslagen en losgelaten, u ziet de jongens uiteen gaan,
dun en bleek is de geslagene en heeft afhangende schouders.

Stadsbomen schichten boven de straat, steunen vuilniszakken aan hun voet, zijn met
hondengeuren besproeid en houden auto's tussen zich geparkeerd. Evenwel blijven ze in

leven.

Hij ligt naast u. Of u nog wat gedacht had vandaag?

'Ik zag een dode. Kaarsrecht. Zo gaan ze toch niet dood? Rekken ze een dode gelijk languit? En dat ze die zo snel afvoeren. Ik liet ze liever nog bij me. In levende lijve, zagezegd.' U lacht ineens met hem om wat u zei.

'Slaap je al? Ik zag ook nog dat er iemand geslagen werd. Zomaar. Morgen misschien weer. Zomaar.' U beschrijft de sullige magere jongen en degene die sloeg. 'Ik dacht: wat een hel voor die geslagene. Elke dag weer wakker worden.'

15

Tussen zijn huis en dat van u raast de trein dof gestippeld: schemer van de ochtend weerkaatst als vormde het een tunnel.

Schip gaat tjoekend en trekt oliezwarte golven in het water.

Maan komt rood achter de wolken vandaan en zakt zienderogen loodrecht.

Al fietsend verwijdert u zich van zijn huis, op de bodem waarvan u lag, zijn lichaam tegen dat van u.

Vroegmaartse merels drijven de spot met welke componist dan ook.

'Kom,' zei hij. 'Draai op je buik.' Hij cirkelde en duwde de zalf over uw onderrug tot de zere plek gloeide.

16

in de morgen

vóór u vertrekt

zijn hoofd in uw schoot

zijn arm om uw been

17

Laat in maart, eerste voorjaarsdag, krokussen staan wijdopen, sneeuwkllokjes breeduit gerokt, muggengroepje danst ragfijn. Hoe lang is het geleden dat u hier zat te kijken, dat u zomaar zat te kijken. Hoezeer haat u het hem te kennen. Weg lege uren. Weg lege dagen.

18

Zijn geslacht is in u, hij zit op u; uw benen omvatten hem, zij staan rondom hem. Hij duwt met een hand uw been tegen de matras en uit hem klinkt: 'Ontspan dit.' Uw hoofd draait opzij, u verbergt het onder uw armen. Uw onderlichaam gaat gewoon door, het beweegt met hem, het blijft meedoen. Tot het uit u huilt, geluidloos. Hij stopt de beweging. Hij legt zich op u, zijn arm rondom. U blijft huilen. Wee u, die bevolen wordt: 'Ontspan.' Wee u die wat dan ook wordt bevolen; verberg het hoofd, verberg. Niks vraagt hij, zijn armen zijn rondom u, hij valt in slaap.

'Je was ernstig vannacht,' zegt hij de volgende morgen.

19

Haat u hem? U haat het hem te hebben leren kennen. Kende u hem maar niet. Wel heeft u zich in de nacht omhuld met zijn hemd en uw hoofd in zijn kussen gelegd. U haat het hem te hebben leren kennen én u heeft zijn hemd de vorige nacht uit de hoek van het bed gevist en uw armen erin gestoken en het over uw hoofd getrokken. Ook heeft u zijn kussen naar uw helft verschoven en daarop geslapen.

20

Eindedag schemer, witte lucht verdicht, houdt licht achter zich. Langzaam verglijdt de dag. U zit voor het raam. Lege avond in het vooruitzicht, alle tijd om te kijken. Twee ganzen reikhalzen klapperend, ze doorsnijden de lucht. Nòg vijf. Vanwaar deze vogels, het is toch geen tijd om te trekken? Het wordt niet koud, het wordt niet warm. Zoeken ze een plek voor de nacht? Hoe donker is het al, ergens buiten deze stad zullen ze toch wel landen? En dan? Zitten ze daar of scharrelen ze nog wat rond? Spreken ze, gak gak gak, stille stemmen vanuit een weiland? Wacht, wendt uw ogen niet af, bijna zou u dit niet gezien hebben: hoe er opnieuw een troep overvliegt. En nog twee ganzen, smalle gestalten met gestrekte halzen. In de huizen gaan lichten aan, de hemel verduistert, geen gans meer te zien. Ergens zullen ze zich nu over de grond bewegen, hele families, opgewonden vanwege bijna

voorjaar.

Het duister wordt dichter. Het zal daar de vogels omhullen. Zacht gekwak nog?

21

Hij hij hij. Hij die zich zo laat gaan, die chaos in huis maakt, die rookt, wie kan hij nog voor u zijn? Voor u zijn? Alsof u nog steeds niet helemaal geboren bent, alsof er een muur is tussen u en de lucht en tussen u en de dag. Alsof het echte leven nog moet beginnen. Alsof u wacht. Alsof u op iemand wacht. Iemand die omarmt, iemand die u met het leven verbindt. Iemand. Een man. Hij?

Het licht keert weerom. U blaast de kaars uit, tegen lichte hemel staan staken van takken; leeg huis waarin u wakker bent geworden en op bent gestaan en hier zit te kijken. Zij daarginds, zij zullen ontwaken. Zachtjes, zo stelt u zich voor, de eerste beweegt, gak gak gak, golvend wordt het weiland wakker, hoe de ganzen hun halzen strekken, gak gak gak, het weiland gonst, de eerste gevliesde pootjes verlaten de grond, geklepper van vleugels die breeduit lucht omlaag duwen tot het hen draagt, geruis, gegak en hoe ze daar zullen gaan.

22

tussen de lakens ligt u uiteengevloed
hoe laat zou het zijn; het is zondagmiddag
temidden van nieuwbouw bevindt zich zijn huis
op de vloer waarvan de matras ergens is
tegen de rug van uw lichaam voelt u het zijne
kale bomen vertonen zich stil voor het raam

u kleedt zich aan, kijkt
hoe hij het bed opmaakt
uitspreidt glad trekt
het hele vierkant langsgaat
laagje voor laagje vastpakt
onder de matras wegstrijkt

23

vanmorgen staat uw hoofd stijf op de romp
nauwelijks willen de ogen open
onafwendbaar komt buiten de dag

24

U bent wakker geworden. Kramp trekt door uw kuit. Waar moet u ermee heen, in het niets is uw onderbeen. U komt half overeind, wilt het met dekbed omkleden, kramp schiet door andere zijkant, u huilt. Het vervult u van misselijkheid, tot tranens toe noemt u zijn naam, waar is hij waar is hij.

25

kom kom kom
kom nooit weer

26

Ga weg ga weg, gij die neemt wat voor de hand ligt: dichte ramen, dekbed, dekens, sigaretten, alcohol, gij die niets laat staan, ga weg ga weg gij begerige. Ga weg gij die u bloot doet liggen in de nacht, die zichzelf van dekbed omwikkelt ga weg. Ga weg gij die uw huis verwarmt oververwarmt - hoe lichtgekleed gaat hij rond, waarom neemt hij geen trui? Ga weg ga weg gij die uw hoofd bezighoudt, uw nachten doorwaakt. Ga weg gij die zich van beddengoed en van uw lichaam omwikkelt en slaapt, die zich omdraait, alles meesleurt en daar ligt u dan. Ga weg.

27

Als u de benen over elkaar doet, lijkt u dan gespannen? Hoe houdt hij ze? Niet over elkaar. U zet uw benen naast elkaar, u gaat half achterover hangen. Hoe zou hij vinden wat ze daar op het podium spelen? Hoe zou hij vinden waar de vrouwen in de zaal om lachen? Hoort u bij hen of hoort u bij hem?

Iemand kucht, wat een geluk dat hij het niet is.

U geeft hem uw hand, hij raakt aan en laat los, laat vallen, geeft terug, oftewel stoor me niet. U bent beschaamd.

U poogt met zijn ogen te kijken, onafgebroken uw ogen op de spelers gericht, u poogt met zijn ogen te volgen, met zijn oren te horen, zich mee te laten nemen.

U ziet in een flits uw dagen gevuld met uren met volle minuten elke seconde bezet, eeuwig op iets gericht, maak mijn leven in orde, iemand iemand iemand.

Hij drinkt het toneelstuk in.

28

U hebt een glimp van haar gezien. Het was plotseling.

Vanaf het station in de buurt voerde de wandeling door zandige bossen en dan weer over het platteland. Klinkerwegen regen de bossen aaneen. 'Wat een lelijke schuren,' had hij op zo'n weg gezegd en u had uw neus dichtgeknepen vanwege zoveel opeengehoopte varkens en kuikens. Daarbij deden de gazons uw ogen pijn: als met meetlatten afgestoken en omgeven door teruggesnoeide rozenstaken van gelijke lengte. 'Stadsmensen zeker,' had u gezegd toen die ene hoeve opdoemde. Niet zo helder in de verf als andere boerderijen. Een verademing; omgeven van jarenhoog onkruid, bleekgesteeld en beenkleurig. Verdorde bloemschermen hingen geknakt. Taaibruine bramen rankten.

De woestenij werd onderbroken door een lang pad, dat kaarsrecht leidde naar het erf. U keek langs dit pad en u zag haar in een flits: half afgewende vrouw die overhemd in haar broek stopte. Dichte bos haar achter haar hoofd bijeengebonden. U schrok. Geen stadsmens, wist u. Een vrouw, niet veel ouder dan u. Thuis op deze hoeve?

'Het levert tegenwoordig geld op,' zei u, u liet uw stem gewoon klinken. 'Om je land zo te laten liggen. Honderden guldens per hectare.'

'Ook voor stadsmensen?' vroeg hij.

'O nee, zo'n braakregeling geldt natuurlijk alleen voor boeren,' zei u. Verder zei u niets.

De vrouw stond op uw netvlies gegrift.

29

U had hem tot langzaamte gemaand, nee, wacht even, nog geen condoom, hij liet zijn

handen over uw buik gaan, hij kneedde het, hij streelde het, hij liet uit u ontspringen. Uit u ontgolfde.

Kom kom kom, plet de buik tot rust, beweeg de vingers opdat het geslacht uitbraakt uitbraakt uitbrengt, voleindig de onrust van een leven lang, voleindig de onrust gij die haar aan het oppervlak brengt.

30

Onnamengbaar oranje maan hangt voor inktblauwe nanacht, maan hangt en gaat slapen, maan hangt boven hemeleinde scheef, daalt razendsnel loodrecht voor uw ogen, onnamengbaar oranje maanhelft hangt voor diepblauwe lucht en achter u verscheurt een merel het donker. U fietst tussen de maan en de merel; u fietst van zijn huis naar uw werk.

31

Zij, die vrouw, hoe zult u haar laten spreken? Zij die u is, als u was gebleven. Hoe spreekt iemand, die dag in dag uit het huis van haar geboorte rondom zich vindt, die niet op een ogenblik is uitgevlogen? Spreekt ze in korte zinnen of in een brij van woorden? Zij de achtergeblevene, sinds u haar gezien hebt, draagt u haar met u mee. Ook heeft u haar een moeder gegeven.

32

Men zegt dat het warmer wordt. De uil heeft grotere oren, dan men tekent. Op oranje stelen beweegt de ooievaar, op onvoorstelbaar dunne poten, hoe dragen ze haar lijf? Maan komt rood op, messcherp uitgesneden hangt ze voor de lucht. U loopt in de avond.

Mens die over de aarde loopt is geen haar beter dan trein die over rails gaat, mens gaat over asfalt of klinkerweg, mens gaat links noch rechts van betreden paden, mens bouwt zich een huis langs lijnen van asfalt, roodbakken stenen huizen na huizen, alle ruimte van de wereld maar mens volgt wat is klaargelegd.

Uw zachte voorkant wandelt gespannen, u laat los, u brengt uw midden naar voren. Wat loslaat is binnen de kortste keren weer verstrakt.

Vogels trekken zich van geen kou iets aan, Kieviten paardansen, merels zetten fluitend de schemer in. Hoelang is het geleden dat u zo buiten was, alleen. Hij de verwenste, had u hem nooit leren kennen, uw leven was gerust. Afstandelijk wel is waar, maar gerust. Hoezeer beweegt hij en sleurt hij u mee. De zeeën van alleen zijn, de uitgestrekte moerassen, u hebt ze verlaten sinds u hem hebt ontmoet. U hebt u mee laten sleuren.

Op de terugweg hoort de uil u naderen en laat zich vallen van de tak, scheert over de grond met wijde vleugels en gaat verderop zitten. Overwinterde granen staan friscgroen, gras is winterlang tot dor gevoren, populieren staan roodbehangen, maan is gaaf rond en wit achter zwarte takken.

33

Zij, die vrouw, hoe zult u haar laten spreken? Zij die huist met haar moeder, eeuwig voegen de woorden zich in deze verhouding. Zij die huist op het erf van haar geboorte, eeuwig blijven de woorden in deze ruimte. Zij die van geen mensenlichaam is aangeraakt, nooit zijn de woorden overgeblitsemd. Binnen haar lichaam zitten ze opgehoopt, onontvangen, ongetoetst, ongekoesterd, onweerlegd, ongetroost, onuitgevraagd, ongehoord.

U geeft haar een naam. Ze heet Marina.

34

Boven de bomen en tussen hun onbebladerde takken hangt de nacht. Onaangeraakt door de zon, onverlevendigd, ongekataliseerd, onverwarmd. Nachtlucht hangt boven bomen en boven de daken in stilte. U ziet hoe dun haar grijs is. U ziet dat het geen wolken zijn. Grijs en aaneengesloten ziet u, sluierachtig. Het zal in één slag opgelost zijn, als de zon komt.

Hij, uw geliefde, is aan de andere kant van de stad. Hoezeer zal hij nog slapen. Hij slaapt als een kind, hij draait en draait; uit zijn benen trilt het soms even, uit zijn armen.

Bomen en daken evenals kraaien op de schoorsteen, ze wachten in stilte op hem die verschijnen zal, die verwarmt, doortrilt, doorstroomt.

Deze aardbolplek verwacht bovendien hen, spitse dunne wendbaarste luchtruimslapers. U verwacht hen. Zij, vogels, die terugkeren naar hun geboorteplek in deze oude stadswijk. U schrijft: mijn ogen verwachten jullie.

Doodstil staan de boomuiteinden, doodstil zelfs de zwaarbeladen zijtak van de spar, de dunste berkensluiers. Doodstil, alles wacht.

35

'Luister, ik loop al zo lang te denken hoe zo'n vrouw nu spreekt. Als een waterval of helemaal niet of absoluut onbegrijpelijk? Ineens wist ik het, zonet op de bank.'

U kruipt weer bij hem in bed. 'Kijk,' zegt u: 'Als je geboren wordt en daarna, bij het kind, zijn woord en lichaam één. Dan is het lichaam hier en zijn de woorden daar. Dit verandert pas weer als je nabij iemand bent, snap je, onder de ogen van een geliefde. Pas dan worden de woorden met lichaam weer één. Kun je het volgen?'

'Zo ongeveer,' zegt hij.

Hoe spreekt Marina, zij die alleen is gebleven?

36

Hij past op uw lichaam, tegen uw schouder ligt zijn hoofd, zo valt hij in slaap.

Waarom schokt uw lichaam niet? Het was zijn vraag, niet die van u.
Het komt als het komt, nu komt het niet, nu bij hem komt het niet.

Maar waarom u doet u niets zelf, doet u het nooit zelf, had hij gevraagd.
Het komt niet bij u op. Het gaat uit u bij een ander dan uzelf, onder diens oren, onder diens ogen onder diens mond onder diens hand gaat het uit u, zo spreekt vanzelf.

Zij - zei hij - raken vol van zaad, zij móeten zich ledigen, doen zij het niet zelf, in hun droom ontladen ze zich.

37

In de onmetelijke ruimte van lucht zullen ze verschijnen. Lichtblauwe lucht met vegen wit loopt mijlenver door naar omhoog, strekt zich oneindig ver uit vanaf uw brede raam, vanaf uw zijraam, vanaf het balkon aan de achterzijde. Luchtruim waarin ze aangevlogen zullen komen. Van bijna loodrecht op uw raam komen zij, daar boven de

bossen bevindt zich de richting van waaruit zij komen. De ronding van de aarde omvliegen zij en dan zult u hen zien verschijnen, waarschijnlijker is dat ze op een keer daar zullen zijn, ineens zult u hen opmerken. Of ze Afrika al verlaten hebben, zij gierzwaluwen, luchtkoningen, luchtkoninginnen? Of ze zich al op weg hebben begeven?

38

Hij neemt uw tijd. Hij neemt de lege ruimte van uw vrije dagen. Wat is daarvoor in de plaats? Dat u zich moet handhaven in uw eigen huis. Hij rookt, hij wil muziek horen, hij vloekt en spreekt. Waar moet u blijven?

39

De populier ratelt tot boven de daken. Takkennetwerk reikt omhoog. Berk buigt uiteinden breeduit. Hoeveel weken nog tot ze bedekt zullen zijn?

Hij is niet hier. Wel is hij in uw hoofd. U denkt hem onpassend.

Ratelpopulier waaiert uiteen boven daken en veert terug tot smal.

U denkt aan hem, de ganse week door al; verstrooid doet u uw werk.

Boven de daken zijn lange banen van nevel en juist iets korter dan de ratelpopulier is de berk en tussen de nevelbanen is het wit. Het ochtendlicht doet de straatlantaarns te niet.

U denkt over hem, u beschuldigt hem van uw verstrooidheden, verkoudheden. U bent niet uzelf. Kende u hem maar niet.

De vogels zijn met hun geluiden klaar. Ze doorschieten de witte hemel. En zij? Nee, zij zijn nog niet uit de hemel komen vallen. Zal hun reis begonnen zijn? Wanneer zullen zij komen? Zij, zwarte sikkeltjes. Wanneer komen ze de lucht doorschichten, doorscheren?

Kende u hem maar niet?

Wie ont-hardt, wie ont-vasthoudt, wie ont-verstart?

40

Dik geknopte bomen.

Wolkjes drijven in blauw. Wit samengebalden zweven door uiterst blauwe lucht. Vóór het blauw langs. Vaalwit.

Zon maakt geheel van groene stammen, geelgeschilderde kozijnen, lichtgroene luxaflexen en bakstenen muren, geprezen zij de zon.

U hangt het dekbed naar buiten en daar zijn ze. Twee gierzwaluwen. Het midden van hun vleugels doorzichtig bruin in de zon. Trillend bewegen ze zich voort, doorjagen de lucht, kop voorop, haarscherpe vleugels aan weerszijden.

41

Hij komt terug met zijn boodschappen en hij geeft u de bloemen aan, fresia's, gele, oranje. Of u ze in een vaas wilt zetten. 'Vijf gulden, geen geld toch voor deze twee bosjes? Toch?' De blik in zijn ogen ketent hem een secondelang aan u. Afgrond van oeroude verdwaalde mens.

42

De regen valt loodrecht, er is nog nauwelijks blad - dan teer en dun en klein - dat de val zou breken. Wat komt gevallen ruist van zichzelf. De boombast drinkt in. De graswortels drinken in.

Hén de gesikkelden, hen ziet u nergens. Ze hebben zich uit de weg gemaakt.

43

U bent wakker geworden. U wilt vrijen. U verlangt uw lichaam te voelen. U verlangt uw lichaamsdelen zwaarder, zwaar van zichzelf. U haalt hem uit de slaap, u streelt zijn rug, u streelt zijn benen, hij ligt stil als slaapt hij nog, u glijdt met de hand naar voren over zijn rechterheup, de heup die omhoog staat en waarachter het geslacht omlaag hangt, u wilt dat nog niet tegenkomen, alle tijd, u streelt hem, over zijn been gaat uw hand.

Uw hand ontmoet zijn geslacht en gaat verder, komt terug, omvat hem. Kreunend draait hij zich om, strekt alles, onderbuik, bovenbeen, hele vlakte van waaruit geslacht ontstaat. Zacht beweegt uw hand, raakt losse huid, zoals hij dit wil: hand duwt niet, knijpt niet, streelt niet stevig, beweegt slechts huid. Hij reikt naar condoom. U rolt ineen en blijft zo liggen.

Zeg het hem. Zeg het hem. Laat dit ineenduiken niet altijd het einde zijn, zeg wat er is. U zegt voor u uit: 'Zo voel ik niks, doe eerst iets aan mij anders voel ik niks. Als je in mij bent voel ik niks, behalve als je me eerst hier streelt. Gisteravond al snel snel snel en nu weer, zo hoeft het niet.' Ineengebogen blijft u liggen.

Niets zegt hij. Hij legt zijn arm om uw hoofd. Zo valt hij in slaap.

In het open raam zijn zij, als u opkijkt. Constante beweging is hun leven, zij behoeven geen rustpunt, behoeven van niets bij te komen, hebben van niets spijt, overdenken niets, bewegen, vangen, zweven, stijgen, dalen, zijn in de lucht.

U hebt hem wakker gestreeld. Toen heeft hij zich over u gebogen, hij heeft u laten loskomen, toen is hij in u gegaan. Hij lag op uw buik daarna en streeelde terloops uw arm, tranen vormden zich vanzelf, rondom uw ogen kwam vocht, in de hoeken van uw ogen verzamelde het zich. Hij vroeg niets.

44

Hij, kleine mens, geeft zich aan alles over, gefascineerd, vergeet alles, vergeet zelfs zijn sigaret als hij werkt.

Ander klein mens - uzelf - zal altijd aan alles denken, gaat niet mee, laat zich niet meevoeren.

Diep onder de hemel zijn twee kleine mensjes.

45

Fluitekruid duwt zich uit de aarde omhoog, wil het gebladerte boven zich voor zijn, wil en wil zonlicht vangen, schiet pijlsnel van juist zichtbaar naar stengels met knoppen, groeit bliksemsnel breeduit, draagt in een mum schermen van wit.

Witte lichten onder bebladerde bomen.

46

Uw bovenlip heeft verticale groeven.

Schurende koude wind verdroogt, scheurt. Zo bent u bij hem aangekomen, ook crème vergeten nog.

Hij, hij heeft uw lippen gekust, hij heeft ze tussen de zijne genomen, hij heeft ze verzacht, ze doen zwellen.

Met volle lippen gaat u naar huis.

47

wind wind windewind gaat door de hemel

zij zij tornen niet op tegen

ze glijden, ze snijden gesikkeld

zij zwartgescherpten

hun armvleugels zwieren

bloesems opgetild, windgedragen eindweegs

komen tegen trottoir terecht evenals tegen

hoog uitgeschoten sprieten gras - roze sneeuwveld

auto rijdt bloemblaadjesgetooid, zó dun van weefsel

geen ruitenwisser helpt; bleke vliesjes op voorruit

zo droge akkers

bij het minste

stuiven zij

meiwind

dennentakken

dragen

gevallen

bloesem

48

De boom de boom bij uw balkon, haar blaadjes gaan zacht op en neer in de wind. De blaadjes hebben aan stevigheid gewonnen en staan daar als handjes, de blaadjes zeggen niet: och, laat maar zitten dat bladgroen, laat dat ge-vorm ook maar zitten, laat maar, laat die zomer maar aan ons voorbij gaan, we zullen immers toch verdorren en vallen en vergaan.

49

Grijsgegolfd horizontaal wolkendek neemt hoge plaats in boven vlakke hei. In lichtgroen uitgebarsten staat daarginds een berk. U zit laag, u bent tegen de den gaan zitten en tuurt. De ogen zijn nog vochtig van het vrijen.

Wind waait over uw oogbollen, u dekt ze toe, wind neemt uw blik evengoed met zich mee.

U opent de ogen. Wit kalf huppelt, witte vlekken van koeien grazen, dennen omzomen de vlakke van hei, een enkele lichtgroene boom onderbreekt het donker. Eén en al lucht boven kilometers hei.

Hij wenste binnen te blijven. U wenste uw lichaam te ervaren in alle ruimte, in buitenlucht. Warm was uw lichaam nog van urenlang in bed - zachte ledematen tegen zachte ledematen, uw vinger over zijn gezicht of zijn vinger over uw hals of dwars over hem lag u of onder zijn oksel paste uw hoofd, lichte slaap, klein geluid – en dit warme lichaam was zijn huis uitgelopen, de straat overgestoken en dwars door de bosrand gegaan tot het zich op de vlakke bevond, was tegen deze den gaan zitten.

Het is het uur van avondeten, niemand op de vlakke, schoenzoolafdrukken op zandpad; vlakke nu voor u alleen. Een vogel zweeft breeduit.

Wind komt gewaaid, ontmoet uw zittende lichaam, warm nog steeds, vervuld, licht als een veer, doorademd, uitbewogen. Wind komt van over de vlakke; komt ononderbroken tegen dit lichaam terecht.

Lichaam dat zich urenlang tegen het zijne bevond heeft hem daar gelaten. Nee, hij wilde geen loomheid onderbreken, hoefde geen buitenlucht mee te maken. U verlangde uw lichaam in grote ruimte, u kleepte zich aan. 'Een half uurtje,' zei u.

U staat op. U loopt. U remt uw ruime passen af. Niets drijve u voort.

50

(zelfde gebeurtenis nog een keer)

Uw lichaam bevindt zich op de hei, oneindige vlakke onder uw voeten en aan uw ogen. Grijs geplooiden wolken waaronder ergens uw lichaam is, het loopt. Recht onder de dekens vandaan gaat het over de vlakke waarover de wind komt, vrij spel heeft gehad, deze gestalte ontmoet. Huid registreert. Warm lichaam nog, haren verward, handen monden afdrukken op uw huid en daarin en daarbinnen, alles overal vingerafdrukken, ingedrukt, tussen lippen genomen, gestreeld. Dit lichaam wil nog kleiner zijn in immense vlakke, gaat tegen den zinnen, slaat de armen om de knieën. Vagina is nog als van zijn geslacht vervuld; lid zigzagt mee met de vorm van uw lichaam.

51

(zelfde gebeurtenis nog een keer)

U had het hem gevraagd of hij mee naar buiten ging. Wat eerst getweeën op bed lag, zou dan getweeën in wijde lucht zijn. Nee, hij wilde in deze warmheid blijven. Ook goed en dat u dan alleen zou gaan, had u gezegd, u haatte hem een moment vanwege dit van hem: hoezeer hij ergens in wil blijven.

Daarvoor had hij zich eindeloos over u gebogen en had uw clitoris gestreeld, zacht geaaid, tussen vingers genomen. U wist niet hoe u het had: iemand die zich zozeer met u bezig hield, zich met u bezig bleef houden. U kromp ineen, u week opzij, zijn hand ging mee, zijn vingers hervonden, hij bleef over u gebogen.

U zegt nooit waar de ander precies moet zijn, u zou het trouwens niet weten. Wist u het, dan zou u evengoed zwijgen. Wat u wilt is dit: grote stilte, grote leegheid.

Indrukwekkend hield hij zich met u bezig. De tijd, de tijd die hij nam en dat terwijl hij altijd zegt dat het geen klaarkomen is wat daar bij u gebeurt. De eindeloze tijd heeft zich in uw ziel gekerfd.

U bevindt zich in de kom van hei. Uw lome warme lichaam is temidden van niemand, waar u ook kijkt. De wind geeft aan waar u loopt. De wind geeft de omtrek aan van wie hier staat. U wilt nog meer wind. U strekt uw armen naar weerskanten.

52

Er valt niets over te zeggen. Hij zegt dat u zich niet laat gaan, dat u niet echt loskomt, dat u niet klaarkomt. Dat dat er anders uit zou zien.

U zou niet weten. Voor u is het zoals het is.

De woorden die hij erover zegt, zitten er naast. De zinnen waarmee u antwoordt zitten er naast. Woorden zijn zevenmijlslarzen over de gebeurtenis, de plek, de verwevenheid. Woorden zijn een net waardoorheen alles terugvalt.

53

Marina, waar is zij gebleven, waar hebt u haar gelaten?

Kijk haar bed: als een slang moet ze onder de dekens vandaan gegleden zijn, alleen het bovenste stukje ligt teruggeslagen. Omgekrulde rand van bloem. Kelk.

Nee, sinds haar moeder de trap niet meer op kan, laat Marina lakens achterwege. Ook trekt ze niets meer recht.

54

onder de bomen blijft asfalt tegenwoordig droog
over droge plek na droge plek fietst u
halve cirkels asfalt ontspringen vanaf de stammen
voldragen kruinen, de zomer begint

55

Reiger is van huis vertrokken. Klapwiekt boven de stad, doorsteekt stadsruim. Langzaam op- en neergaande vleugels tillen het lange lichaam, dragen het aarzelloos richting buitensstads tot waar water glinstert. Tot waar water glinstert? U weet niets dan wat u ziet: klapwiekt kalm hoog door de lucht. Ochtend is het en reiger heeft kolonie in rechte lijn achter zich gelaten, heeft wiegend huis verlaten, gaat op zoek naar voedsel, weet wat hem te doen staat. Tuur maar tuur maar, maar intussen kolkt uw binnenste. U zit hier op de bank. Hij slaapt nog. Hij was al wel wakker vanmorgen, hij raakte u aan en wilde al binnen. Vochtig genoeg: ik kan naar binnen. Boos was u; dat hij neemt

en neemt, zei u. Hij was weer in slaap gevallen. U was opgestaan. U had de deur met een klap dichtgetrokken.

U kruipt terug onder de dekens. U maakt hem wakker en zegt het hem.

Hij streelt u daar beneden en pakt condoom.

'Nog even,' zegt u en u krimpt ineen en huilt en haat.

'Hoe moet ik het weten,' vraagt hij.

Hij moet iets aan u doen, hij merkt toch als u daar loskomt.

Nee, al is zijn vinger daar, al zijn z'n lippen daar, hij voelt niet dat uit u ineens iets ontsnapt. Niet zoals u het blijktbaar voelt.

Allang is zijn lid verslapt. Hij neemt zichzelf ter hand. U kijkt. Wittig melkig komt het uit hem.

U poogt de dag nog te redden, u legt het hoofd op zijn buik.

56

Regen komt tegen uw raam tot stilstand in langgerekte druppels. Wind schudt takken dooreen, wind schudt berkentop achter daken dooreen, hoogste bladbezette uiteinden kolken. Wind laat u zilverige bladachterzijden zien, wind verwringt bladgezichten. Regen valt onafgebroken, vervormt uw raam.

Waarachter zij evenwel zichtbaar blijven. Ze blijven nog, ze ruimen geen veld, zij scherpe zwarte beweegsels. Voor de grijze lucht zeilen wolken. Zij - driepuntige scherpen - gaan tegenwinds en keren en laten zich drijven.

Ze blijven al is het bewolkt, dun grijs trekt nu voor dunste wit, lichter zal het worden zegt hun aanwezigheid u. Wijdst uitgespreide vleugels tot bijna in één lijn tollen zij, jagen en jagen.

Voorlangs witte wolken trekken uiterst langzame grijze wolken, uw raam is nog steeds bedruppeld maar de regen is opgehouden. Helderst lichtgroene boom voor dungrijze lucht vult uw zijraam. Boven oranje daken van huizenblokken scheren zij. De lijnen die ze vliegen zijn strak als zichzelf, ampere boog als zichzelf, schichtige hoeken als hun vleugelpunten.

Wie dan zij - ijle zwart gelijnden, eeuwig gedragenen, ruimte doorkruisenden - zouden uw hemel diepte geven.

57

Haar voeten komen onder de dekens vandaan. Zo slaapt ze in. Voor gloeiende voeten is alles te warm. Vanzelf trekt Marina ze 's nachts een keer onder de dekens. In haar slaap. Nu liggen ze nog bloot op de matras. Grijs eeltbanen onder de hakken. Donkere kloofschichten overdwars.

Eelt? Gloeiende voeten? Ze komt toch niet verder dan het ouderlijk erf?

58

Volmaakte ochtend moet in uw slaapkamer gehangen hebben. U sliep. Op een moment kwam de ochtend uw lichaam binnen. Oorverdovende merels temidden van ruisende regen. Wagenwijd raam-vol.

59

Zelfs onder de bomen hangt het en het is pas mei. Vanzelf zweetgeparel, blootste benen en dunste hemden en dan nog valt slechts langzaam met boodschappen naar huis te slenteren. Hij houdt het ene hengel vast, u het andere. Waar u ook ademt is de hitte.

Het wil hem ontsnappen, het wil zijn vinger ontsnappen. Hij heeft uw bovenlichaam van de rest gescheiden, dwars over uw middel ligt hij en tracht te vinden wat onder schaamlippen bergen ravijnen verborgen is. Het ontvloeit u abrupt, het raakt aan zijn vingers, het is onder zijn ogen, het stommelt stroomt stikt stort uit u, uw onderlichaam deinst terug, weg van hem vandaan. Uw hoofd, waar legt u uw hoofd, uw hoofd buigt in zijn richting, omarm het, verberg het, bedelf het levend, maar zover reikt het niet, dan verbergt u uw hoofd onder uw armen. Het straalt precies waar zijn vinger is, uw lichaam verplaatst zich daar weg van hem, hij schikt zich opnieuw, hij hervindt. Slakkengangen van een schelp over de matras. Altijd nog weet u wat u doet: terugdeinzen, ineen krimpen, weg daar weg daar en tegelijkertijd het verlangen van eeuwig eeuwig eeuwig blijf blijf blijf, al zou het hem niets doen, al werd zijn vinger doodmoe, blijf blijf blijf.

Of hij in u komt vraagt u, voleindig andere keer, voleindig nooit, nooit einde, nooit uiteindelijke einde, nooit, altijd ligt het vóór u, vóór u in de toekomst, vóór u waar u nog niet aankomt, nu niet, andere keer misschien, volgende keer misschien of daaropvolgend, eindweegs op streek en u vraagt hem binnen, u reikt hem de

condooms.

U neemt op, u bent rondom, u beweegt mee.

Met zachte kussen overdekt hij uw schouders daarna, uw lichtste lichaam draagt hem, uw los-ste lichaam klemt nergens onder zijn gewicht.

Koele zweem waait over uw lichaam als u wakker wordt, u trekt de dekens omhoog en u dekt zijn rug toe, hij slaapt beweeglijk, hij is van klamte omhangen. Zaterdagavond fladdert het raam binnen, vlagen vochtige lucht bestrijken uw armen, u ligt op uw rug. Terwijl u sliep moet de eerste regen gekomen zijn, u hebt de sissende ontmoeting niet gehoord. Hoe de hitte getemd werd.

Stil hangt de nevel en van blauw zijn verre bomen omhangen, u staat voor het raam. Achter u is hij wakker geworden. U strekt uw arm uit en vangt druppels op en brengt die naar zijn buik. Dat u houdt van regen zegt u, dat hij dat merkt zegt hij.

60

Het is koel geworden, zeer koel. Grauwe wolken gaan boven de vlakte van hei. Loodrecht op de wind loopt u, wind botst, wind doorwaait u tot onder de trui. Als u terugkeert, weet u het richtpunt niet meer: is het de smalle hoge toren of is het dat kleine torentje? Volstrekt eender zijn de boomgroepen - donkere dennen en een enkele lichte boom daartussen, u houdt het midden van de torens aan, dwars doorsteekt u de hei en hebt de wind nu mee, haren waaien voor de ogen. U kruist paadjes met omgewoeld zand vanwege paardenhoeven. Dor is de hei en met groengesterd mos is de grond bedekt. U kruist een pad van wit zand. Stevig van regen is het zandpad onder uw voeten, een zwaluw scheert voor u langs, trekt voor een moment uw ogen weg van de bodem.

Pad is bijna ten einde, daar is alweer de bosrand, dunne rand bomen die de stad scheidt van deze vlakte. U aarzelt, u neemt een pad parallel aan de rand, u wilt nog niet naar de bewoonde wereld, u wilt nog niet naar hem terug. Pad voert u over de hei tot u verderop de boomrand bereikt, u duwt tegen het hek, dwars door de boomrand gaat u over een schelpenpad maar u wilt nog steeds niet naar de stad terug, u slaat linksaf en loopt door de smalle rij bomen tot u tenslotte afbuigt naar waar hij woont. Donkerbruin van regen zijn stammen van dennen en op het pad liggen plassen en u blijft stil staan. Berkentakken staan gespiegeld evenals stijve dennen. Mosgroen is het water en wind beblaast nauwelijks, wind gaat gebroken door deze bosrand.

Waarom was u zo stom, waarom bent u ooit met hem begonnen, waarom was u zo

stom zo stom. Mijlenverre zin sprak hij uit, grapje zei hij later, ja, grapje, van een andere planeet is hij, zijn ene zin rukte hem van u vandaan, volstrekt vreemde was hij na die paar woorden, hoe bestaat het dat u juist daarvoor nog naast hem lag, zojuist nog, u had met hem gevrijd en was lang blijven liggen.

U zag de donkere lijn tussen zijn rug en de matras, u hield de ogen op die kleine plek gericht, op een stukje zij van hem dat tegen de matras lag en op de schaduwlijn die zijn lichaam van de matras scheidde. Was het schaduw wat u zag? U wist het niet, u wist alleen wat u zag: huid over zijn lichaam, middenzij, stukje lichaam van hem met wie u vrijde, zojuist, aan hem behoorde dit stukje lichaam toe. Geen groter beeld omvatten uw ogen, kindertekening-omlijnde rug maar vanwaar deze lijn? Omdat een zij terugloopt? Vanwege dat wat terugwijkt? Halfronde zij, meer wist u niet, op een wit laken rustte hij ruggelings en u gebogen zijdelings. In zijn oksel lag uw hoofd, de ogen naar omlaag gericht, klein tafereel. U zou uw hoofd hebben kunnen verschuiven, dan zou u meer kunnen zien. U zou uw eigen benen hebben kunnen zien tot waar de knieën hem raakten, u zou uw eigen ineengevouwen buik kunnen zien. U verschoof uw hoofd geen millimeter. U bezag hem, lichtste haren op blote huid, ampere puntjes over zijn zij, hoezeer huid alles bedekte, hoe lichtbruin de huid, hoe aanraakbaar. Deeltje van zijn lichaam, deel van heel lichaam dat aan u had bewogen, dat zojuist uw lichaam nog had bedekt.

Ravijnen tussen u en hem, buitenaards wezen dat hij werd na die zin van woorden, na die kutgrap, hoe kan iemand die zojuist in u was zoiets uit zijn lichaam krijgen? U zou toch al naar buiten gaan, hij wilde toch al niet mee, dan zou u alleen gaan. U pakte onmiddellijk uw trui, u pakte uw regenjas, u gaf het mijlenverafstandswezen een zoen, 'Tot straks,' en u trok de deur achter u dicht, u beende de straat uit en ging de bosrand binnen en wandelde dwars over de hei.

Bospadplekken hebben water verzameld, spiegel van regen ligt langgerekt op pad, u staat stil. Boomrand spiegelt in water, zacht wind-gewiege takken weerkaatsen naar uw ogen; oppervlakte van water staat vrijwel stil vanwege gebroken wind in deze bosrand. U maakt u los van de aanblik en vervolgt het pad, regelrecht naar de stad nu, regelrecht naar hem terug.

61

Niemand bevindt zich in uw kamer en toch zegt u hardop: 'Ik heb het gezién.' Hoe ze

hun vleugels samenvouwen en opening van scheefliggende dakpan binnenvliegen.
Gaan ze daar nestelen, daar tegenover uw raam? Zullen ze een zomerlang onder uw
ogen zijn?

62

*Uit de verwarde braamranken zijn groene knoppen gekomen. Beenkleurig hoog staat al
het onkruid, verstijfd, verdroogd. Het heeft de winter overleefd. Onderaan de voet is
nieuw gebladerte ontsprongen. Het felle ongehinderde licht laat onkruidstelen baden.
Marina loopt, haar ogen half dicht geknepen.
Dan bukt ze. Scheef in de grond is een veer tot stilstand gekomen. Vers van vannacht.
Marina pakt de veer. Nu heeft ze er vier.*

63

Hij heeft uw lippen weer aan alle kanten gezoend, vol is hun binnenkant en vol staan
ze naar buiten.

64

'De vrijheid van die vogels,' zegt hij.
'Hoezo vrij? Ze vliegen om te eten.'

Of misschien toch? vraagt u zich af. Ze scheren schichten cirkelen door de lucht om te
eten, ze weten precies wat hen te doen staat. Is dat vrijheid?

65

Hoe bestaat het, hoe houdt ieder mens zich bijeen, loopt daar op straat alsof het
vanzelf spreekt?

66

U huilt. U ziet de vlakten van leegheid weer voor u. U verdenkt u zelf er van weg te willen werpen wat u met hem begonnen bent. U huilt, wilt u dan weer terecht komen in dit tussenruim, in deze eindeloze leegten met soms een aanraking.

67

Langste warmste verzadigdste slaap naast hem, waaruit u wakker bent geworden. Hij heeft nog lang liggen lezen zegt hij. Hij heeft u zien slapen, hij heeft u horen slapen.

Zo lang. Zo lang als hij kon wachten, bevond hij zich daar beneden, hij streelde en streelde, u sloot hem in uw hart vanwege deze tijd, al deze tijd die hij nam, hij bezag uw geslacht bij vroegste avondlicht en streelde, hoe juist de plek was voelde u.

Hij die op zijn rug lag te lezen daarna. U die iets ging verliggen, nog iets, been tegen zijn been, billen tegen zijn heup. Warmst zachtst behaaglijkst geslaap naast hem.

68

De gierzwaluw mindert vaart, maakt zich smal en klauwt naar binnen. Achter gebakken dakpannen is zijn nest, ergens tussen balken en pannen. Nest van veertjes, van wilgenpluis, van al wat zweeft. Nooit zet deze vogel een voet op de aarde, hoe stilstaand moet een nest zijn voor wie eeuwig vliegt; hoe donker.

69

Populierenpluis als sneeuw opgehoopt, lichtste zadenmassa tegen stoepranden, donslichte hopen, o hoezeer zullen deze bomen overleven, het kriebelt tegen uw benen, buitenwijkplaag van rondzwevend zaad in het stadsdeel waar hij woont, hopen doorzichtige valse sneeuw. Wanneer eens de mens zichzelf heeft uitgeroeid: tussen stoeptegels vandaan zullen de populieren ontkiemen, hele tuinsets zullen ze langzaam omver duwen, uit scheve open ramen zullen ze tevoorschijn komen, o als eens. Zaad is er genoeg.

70

U komt thuis van uw werk. Het middendeel van uw lichaam zwermt, gonst, prikt, het heeft de hele dag uw benen verzet, het wil wel ter plekke uiteenvallen maar wordt door huid bijeengehouden. Huid omhult, huid vereent, maar konden alle spieren hun gang gaan, ze zouden op de grond vallen, breeduit gaan liggen en nooit meer van hun plaats komen.

Even op de matras, denkt u.

U hebt de ergste slaap van u genomen en bent rechtop gaan zitten, rug tegen de muur. Volle boom staat in avondzon en zij, zij zweven, hoe breed hun sikkels, hoe stevig hun gestalten, twee ouden denkt u. Waar sterven gierzwaluwen? In de lucht? En vallen ze dan omlaag? Boom baadt in avondlicht, zon beschijnt zijtak, handvormige bladeren vangen licht. Wat verdriet u, u die zozeer gezegend bent, in welke kleine wereld spint u zich in, in kleine gedachten, in zorgelijk denken?

Waar boomdeel beweegt is mus binnengekomen, neergestreken, bebladerde boom is wereld voor de mus, mus staat en pikt van bloeisel, mus is omringd van schelwitte bloemen en eet. Evenals de vogel bent ook u van groen omringd, u zit voor de open deuren, oude bomen zijn de flats boven het hoofd gegroeid, ook u bent van groen omringd. Mus laat zich pijlsnel vallen naar lagere tak. Net als de vogel kunt ook u zich bewegen, maar liever breekt u zich het hoofd: is hij passend of niet?, is hij zorgend of niet? U breekt zich het hoofd, wandelend hoofd bent u. Hij die uw denken veroorzaakt, u wilt hem voor u wegschuiven, wegmaaïen en uw dagen zullen weer leeg zijn van denken. Leeg? Hoofd zal zich aan iets anders hechten, hoofd zal en moet te denken hebben. Waar boomdeel beweegt, is mus neergekomen, is geland temidden van voedseloverdaad, vogel vliegt op, tak trilt heftig, beweegt na, mus is allang weg.

Sta nou maar op, u moet nog eten klaarmaken, u moet nog eten, strijken wacht, stofzuigen wacht. Nee, sta trouwens maar niet op. Blijf nog wat zitten. Al dagen wilt u zich van hem ontdoen, van hem de niet passende, van hem die volstrekt niet past.

Mus omklemt dunste uiteinde van kleinste takje en laat zich vallen, vliegt. Moe, moe bent u van alles, zozeer toegewend vergezelt u hem.

Maar wat als u niet meer wilt, wie kent hem als u, wie doorziet zijn verbeterd gezicht, wie kijkt achter zijn besliste tred, tegen wie slaapt hij, waar moet zijn hoofd liggen als het niet in uw schoot is?

O nee, hier altijd alleen te zitten, te midden van de huizen te wonen en hem nooit

meer te zien.

Over de boom daalt onzichtbaarheid. Over u.

71

Hij keert zich naar u toe, streelt en streelt. Losjes ligt zijn lichaam over uw midden, hij heeft zich over u gebogen, het barst en barst uit u.

Hij komt in u, liefdevolste ritme aan wie zich eerst met u heeft beziggehouden, nabijste ontvangen, u volgt zijn beweging, niet sneller gaat hij tenslotte, maar dichterbij, u herkent het inmiddels, ineens zal het eindigen, als terloops.

Even moet u allebei geslapen hebben, lichtste lichaam onder zijn gewicht, licht gemaakt lichaam draagt hem, even sliep u beiden, het is voor de tweede keer deze dag dat u wakker wordt.

Hij komt naast u liggen, hij legt laken over u. U buigt omlaag. U legt uw hoofd op zijn buik. Hij wil u zien. U mag daar wel blijven liggen, maar hij wil u zien. U draait uw hoofd om. Nu ziet hij uw haren, hij wil u zien. U draait verder, het gezicht naar hem toe. Hij beweegt zijn vinger over uw gesloten ogen.

Dat afscheid gemakkelijker is als het goed is dan als het niet goed is, zegt u.

Dat geldt voor iedereen, zegt hij, hoewel, nee, soms is het gemakkelijker als het niet goed is, zegt hij. Over de zijkant van uw gezicht gaan zijn vingers, achter gesloten ogen voelt u.

Of hij u wil zeggen wanneer het vijf vóór is; dan moet u beginnen uw schoenen aan te trekken.

Hij zal het zeggen, hij strijkt uw haren naar opzij.

'Hoe laat is het nu?'

72

Boom baadt in zon, helderst zonbeschenen boom na daglange bewolking, boom herademt, boom fleurt fel groen op vanwege toch nog deze zon, het is avond, deze avond is leeg en de zon schijnt op de valreep; u bent als in uw ouderlijk huis...

...de keuken is het hart van het huis, in het midden staat de tafel, stoelen langs de wanden; zet de stoel bij tafel, maar sleep niet over de vloer; laat de stoel altijd op vier

poten staan; kachel en twee leunstoelen, naaimachine, radio op driehoekig plankje, zolder van balken met plankjes waartussen de stokken gehangen worden met worsten en schinken. Dwarsspijlen aan elke stoel herbergen voeten van wie zitten te lezen, elkeen weeft zich een wereld, ouders lezen aan tafel in uitgespreide kranten, kinderen lezen langs de wanden, zeven werelden in één keuken. Zolder is bruingeschilderd, vloertegels zijn blauw gebakken en gebroken wit...

Hoogzomerse zon beschijnt boom, koele lucht waait door balcondeuren binnen.

...over de tegelvloer liggen uitgerolde kokosmatten, drie stuks in de breedte, ze drukken zich af in zomers blote voeten. Driemaal daags eten, bidden, danken en voorgelezen worden uit respectievelijk kinderbijbel, statenbijbel en van blaadje van scheurkalender...

Eeuwig licht nu, bijna langste dag.

...boek-loos zijn de dieren in de stal bijeen, evenmin spreken zij...

Boom ruist, lucht is overal rondom uiterste takken.

...de moeder schept op-geneem rondom zich, de vader granietbonkt adembenemend, neusvleugels trillen, lippen verstrakken, zijn staallichaam vóórkomt spreken, voorkomt stilte-ge-verbreek, opgewel; alles gewikt en gewogen langs smalle lijnen, op kaarsrechte vlakke toon...

Herover de ruimten van uw huis, gooi uw balcondeuren open, laat luchtmoleculen bij miljoenen binnendarrelen, laat binnenkomen wat eindeloos zich uitstrekt, te beginnen vanaf de muren van de flat. Wat is lucht? Lucht is iets scheikundigs, twee letters of drie, een cijfer of twee is lucht, het bevindt zich overal vanaf de muren, waar daken eindigen, het zweeft in en zweeft uit en ontvangt uw gedachten, eeuwenwijde uitgestrekte lucht ontvangt gedachten van klein menskind.

...hoe verbaasd is de vader, dit on-reageren rondom, zo had hij het niet bedoeld, daar zit hij dan met dit on-reageren op zijn bevelen, luchtledig is de keuken en hoog is de zolder en ieder leest in stilte. Wie vecht met de vader, wie schept hem tot leven, wie weerstaat hem, wie ontmoet? Geen van u allen rondom, noch de koeien in de stal, het paard als enige, het paard weerstaat hem en over haar als enige spreekt hij liefdevol...

Huilhuilhuil zacht, zo on-ingehouden het lichaam van uw geliefde, zo vol overgave zijn

lichaam tegen dat van u, hoe het zich kan nestelen, hoe zijn hoofd daar is in uw schoot, hoezeer vanaf het begin u dit verbaast. Zo'n man. Uw geliefde.

Boomtop nog slechts beschenen, zo laag de zon.

73

De vader in de keuken is van eeuwen. Hij is de orde die behoort te worden aangegeven. Aan de natuur, die anders losbandig haar gang zou gaan. De vader is het restant van eeuwen orde, in zijn lichaam zitten overgeleverde eeuwen besloten.

Het is niet de vader hoogstpersoonlijk, het is de wereld van vaders, de wereld van het absolute gelijk, de wereld van hen die werken en geld inbrengen, die bestuursfuncties bekleden, de wereld van hen die op hun beurt luisteren naar wie boven hén zijn geplaatst, zij die de orde nog preciezer kennen.

Het is niet de vader hoogstpersoonlijk hoewel hij - gedwarsboomde man - al deze rollen perfect in zich opnam, godverdomde groot- en overgrote vaders om zo uw zonen te hebben grootgebracht.

Leef doelloos na al deze generaties van werken en ordenen. Leef ongericht na al deze generaties met gestolde denkbeelden.

74

Regen is lawaai van duizend druppels op duizend bladeren, op stoeptegels, op daken. Harde wind, dacht u, maar wind tikt niet.

75

Zij, zij, zij, tot dunste der dunsten vouwen ze zich ineen en verdwijnen, goddank gaan pannen wel eens scheef liggen, kleinste opening is voor hen al voldoende. Achter dakpannen broeden vogels, achter miniemste toegang.

76

Bladeren als boomhuid tasten de ochtend af.

77

Regen heeft zaden tot niets doen verwelken, tot bruine papmassa is geworden wat deinde langs stoepranden.

78

Hun erf bestaat uit een vlakte dakpannen - oranje, scheef aflopend. Eén scheve pan is nestopening. Over hun nestje daalt de nacht. U ziet hen daarbinnen in gedachten. Broeden ze nog of zijn ze uitgebroed en is het nest vol fladdervlerkjes, vol warmte botjes van broertjes en zusjes? Gevledervlerkt bijeen, dunste kalkbotjes elkaar verwarmend, lichtste veertjesnest, hoe draagt het hen? Opening van donker dekt hen toe.

79

In uw moeders holte bent u begonnen, tussen haar botten hebt u gehuisd, met haar bloed hebt u zich gevoed, haar hartslag hebt u oorverdovend gehoord, haar schrik trok zich rondom u samen, in haar rust strekte u zich uit, haar samengetrokken lichaam perste u naar buiten, zij gaf u te eten, zij gaf u te drinken, zij gaf u een bed, u werd groot, u vertrok van onder haar ogen, u kwam op bezoek en ging weer uw weg, zij ging dood. Hoe zou u haar lichaam kunnen vergeten?

80

Vadertje o vadertje onder de grond, het lichaam van kist omgeven. Toen er nog geen tuinstoelen bestonden, lagen de mannen in het gras. Ze droegen blauwe bloezen en broeken van katoen en ze lagen op hun zij, hoofd op gebogen arm, hun voeten bloot in de klompen.

Vader mijn vader, vandaag is de lucht zo blauw, ik heb een deken meegenomen en onder mij uitgespreid, het gras wuift naast mijn ogen, uit de haag vliegt een vogel op,

zon verwarmt mijn witte benen, mijn vader mijn vader.

Wind ruist vader, maar niet in uw oren, u ligt in het graf. Wind beweegt graspluimen vader, maar niet voor uw ogen, u ligt in het graf. Windgestreelde haren strijken langs gezicht vader, niet langs dat van u, u ligt in het graf.

81

En Marina, waar bevindt zij zich?

Zojuist is ze haar wandeling begonnen. Aan weerszijden groeien berenklauwskelleten en bruin verdroogde meldes, ze onttrekken haar aan ieders ogen. Marina loopt. Sinds haar moeder haar niet meer achterna kan komen is dit begonnen. Haar benen wilden haar ergens naar toe dragen. Ze gingen het braakland binnen en begonnen zich een weg te banen.

Bijna twee jaar dagelijks gewicht van haar voeten heeft stengels verbogen, verplet wat ontkiemde, doen verdorren en verdrogen al wat haar in de weg stond; wat ze uittrok en op het pad legde. De grond is verend onder haar voeten. In de plantenwildernis ontstaat nieuw blad, rozetten van bladeren aan de voet van winterstaken, Marina ziet vanuit haar ooghoeken.

Juist op tijd kijkt ze omlaag om de zandige veertjes te zien. Ze bukt zich en raapt ze op. Snel loopt ze verder. Woensdag vandaag, ze moet het vak drie bijhouden.

Eerst was ze begonnen het land in te lopen. Kris kras liep Marina, steeds opnieuw baande ze zich een weg. Tot deze gewoonte was ontstaan: dat ze elke dag een stuk nam en het pad daarin bijhield, vanzelf. In zes vakken verdeelde zich het braakland - zes, nooit loopt Marina op zondag, dan blijft ze bij haar moeder. Ze spelen kaart. Alle vogels kennen Marina's gangen, ze wandelen over haar paden, laten het struikgewas links en rechts van zich liggen en scheppen een luchtje. Hertehoefjes vindt Marina in het zand gedrukt en vogelvrije hazen rennen als schichten voor haar over het pad, ze doen allang geen moeite meer om zich voor deze vrouw te verbergen.

82

U heeft het gordijntje weggehaald. In uw raam is nu een vlakte van lucht en dakpannen. De vogel scheert langs de opening, nee, niet goed, komt opnieuw aangevlogen, nog niet goed, maakt nu de lus iets ruimer en is onder dakpan

verdwenen, exacte scheve hoek waaronder dit slechts lukt.

Maan staat meer dan half. Vogelfamilie doorschiet smalle huizenopening, loert op dakpanranden? Op nestgelegenheid? Voor dit jaar nog? Voor volgende jaren? U ziet ze tollen en scheren en zweven en zwenken in schemerlucht, maan is driekwart zichtbaar. Wie ogen op nestopening gericht houdt, ziet opgevouwen naar buiten vallen; razendsnel openen vleugels en dragen, maan aan hemel schittert. Hoe miniem zou de opening tussen dakpannen geweest kunnen zijn, in- en uitvliegen van gierzwaluwen zou pan hebben verlegd, millimeter voor millimeter zou zware dakpan meegeven, eigen vlerken zouden zich toegang tot nest geschuurd kunnen hebben. In een oogwenk is vogel naar binnen gescheerd. Het verheugt u. Vogelmoeder thuis voor de nacht. Schemer valt. Dakpannen blijven oplichten, oranje golvende regels. Dag duisternisnest, dag klein gevlerkten, slaap slaap slaap in gekierd maanschijnsel. Op de valreep - vijf voor half elf - is tweede vogel naar binnen gevlogen. Is hij de vader? Zijn er meerdere nesten? Hoe zullen ze daar zitten in het duister met golvende spleetjes licht van de lantaarns.

83

Grijs is de lucht, licht is de wind die de boomuiteinden beroert, het blijft alweer langer donker, vijf uur geweest en nog deze schemer, in het zomerbegin ligt het korten van dagen besloten.

In gespannen buik verhardt de poep. Eens moet het naar buiten. Bloedend.

Uw nek is totaal verstijfd. Van kou? Van het rechtop houden van uw hoofd?

84

Voor uw ogen druipt regen langs raam. Voor uw ogen schudt boom razend. Voor uw ogen is bomenrij in verte, onscherp groen. Voor uw ogen, voor uw ogen. Voor uw ogen zijn oranje daken. Onregelmatige, vervormde golven van dakpannen voor uw ogen. Niets te zien aan het dak. Niets te zien van geherberg van nesten. Niets te zien van hen, de gevlerkten. Stil denkt u de jongen in het nest. Hoe getik hen in slaap zal hebben gewiegd.

Gierzwaluwouders, laat jullie nesten gerust in de steek, de kleintjes slapen; niemand kan

binnen, zo klein is de toegang, geen vogel kan zich opvouwen zoals jullie, geen poes kan zich tot vingerdik versmallen, ga gerust daglengtes hier vandaan, vlieg en jaag en laat gerust jullie nest hier achter, wie zou binnen kunnen?

Van wind scheve regen.

Door elkaar geschudde boom tot aan de stam toe.

85

liever noemt u het niets
wat er is, dat is er
wat uit u ontstaat, ontstaat
moet het iets zijn, dan uit u niets
want is nooit genoeg, nooit
goed genoeg, nog slechts
weert u af, of hij dát soms wil

86

'Raatsioneeltje,' zegt hij, nieuw woord dat uw huis doorkoestert, 'Schatje schatje schatje,' zegt hij, hij doortovert uw huis met woorden, met zijn aandachtige blik verblijdt hij uw vertrekken.

87

koepel van hemel achter dun-roze wolkjes
dakpannen en straat als vloer van uw wereld
bomenrij in verte die beeld omsluit

en zij, zij nemen ruimte in
zwarte sikkels schichten en zweven
zij, zij nemen zich de ruimte

88

Horizontale dennen hebben verticale takken in zich geplant, zij dragen kaarsjes van lichtgroen. Heidepaadjes zijn van regen vervuld, golvend heeft lichtste zand zich een weg gebaand. Berk steunt uw rug en grond steunt uw voeten, rechthoekig gebogen is hier uw lichaam evenals in uw holte zijn geslacht. Niet dat hij nog in u is. Hij is als in u. Waar hij u vervulde, is hij als nog.

Hoelang hebt u gezeten? Donker is het zandpad aan uw ogen. Gladgestroomd is het zandpad onder uw voeten. Witte runderen laat u achter op de vlakke evenals hun kalfjes, ze dartelen.

89

Vliegerdevlieg, fladderdefladder, zwenkende zwevende zwalkende gierwaluw gaat naar binnen. Zij? Hij?

Stuiterter weer naar buiten, jaagt. Beginnende schemer, maar laag boven daken zijn nog steeds insecten. Gierwaluw vliegt en zwenkt en vangt in volle vaart.

Nee, het lijkt er niet op dat ze ernaar verlangen. Om binnen te zitten.

90

Marina, waar is zij?

Ze zit gehurkt. Urine dampst meer dan adem. Al is er nog geen zomer gekomen, dieper dringt de nacht door in de dag. De dagen korten. Het lijkt wel herfst op deze vroege drie juli ochtend. Marina zit onder de vlierstruik.

Eerst plaste Marina alleen 's middags buiten, ergens op het braakland.

Toen begon ze het 's morgens op te sparen. Met volle blaas liep ze naar de akker - gewoon, kalm, ze wist haar moeders ogen op zich gericht - maar zo gauw ze tussen het onkruid was, deed ze haar broek omlaag en plaste - putjes in het zand vanwege harde stralen.

Daarna ging ze ook in de vroege morgen niet meer op het toilet zitten. Zo'n afkeer had ze van dat gesloten hok, van die zwarte zitting met krassen - wat een moeder, elke dag moest en zou die wc bril geschuurd worden. Liever buiten, onder de vlierstruik.

Is ze dan niet bang? Dat iemand haar onder de vlier ziet zitten? Dat iemand toevallig het erf opgelopen komt?

Nee. Niemand haalt dat meer in z'n hoofd sinds die middag, toen Marina's moeder het geweer ledigde in de richting van de pastoor. Zelfs de kruidenier is weggebleven. Hoe hoog zijn fooi ook was als hij vrijdagmiddags bezorgde.

91

Door de luchten zweven de gierzwaluwen, ze jagen. De hemel is met wolken volgestroomd, daaronder jagen ze gevieren. In de daken onder hen bevindt zich hun kroost. U ziet de schemer. U ziet de vogels. Zij zwenken, zij schichten, zij stuiteren. Zolang het licht is, jagen zij. In huns nestens buurt.

92

'Huil je bijna?'

'Nee,' zegt hij.

'Je ogen zijn nat.'

'Van de week....'

'Van het vrijen misschien?' valt u hem in de rede. Dat heb ik wel eens. Van zo.' U doet hem voor, u knijpt uw ogen stijf dicht. 'Maar wat wou jij eigenlijk zeggen?'

'Van de week, ik weet niet meer welke dag het was. Ik zou gehuild hebben als je er was.'

93

Zacht oranje zijn de wolkjes, paarse banden zweven en dijen gaandeweg uit tot verdunde kleuren, zachtblauwe lijnen liggen in het zuiden en zij zwart gesikkelden, zij zweven gevieren. Gegolf van bladeren en dooreengeschud van takken en zij, zij zeilen dwars tussen de huizenblokken. Turkoois is de hemel en wild uiteengeveegd het oranje, vanuit één punt ontstaan de vage stralen, is er een voorraad oranje? Waar komt het vandaan?

Waar zijn de gierzwaluwen? Zijn ze al binnen?

Zij komen uw blikveld in gevlogen, even, u bent ze weer kwijt. Vervagende kleuren, de

schemer zet in, tien uur wijst de klok.

Daar is er één, pompt longen met vleugels vol. U hebt zo'n slaap maar u wacht, vanavond wilt u wachten tot ze binnen zijn. Vleugelsnel lijf jaagt en jaagt, geen gezweef meer geen gespeel, jaagt nu het nog kan. Weg.

U ziet er weer één, komt van boven flat gedoken. Tweede. Zij jagen driftig. Geen paars meer noch oranje, blauwe wolkenlijnen zijn tot wit gekleurd binnen uw blikveld - u staart naar nestopening. Eén vliegt naar binnen, ander gaat naar hoog in de lucht, u wacht. U staart. Niets meer te bekennen. Ga dan maar slapen, rustig kunt u gaan slapen, van één ouder zijn de jongen nu vergezeld.

Juist wilt u opstaan of u ziet zigzag-gefladder, u gaat weer zitten, tweede vogel vouwt zich samen en is verdwenen, is ook binnen.

94

Of u nog wat gedacht had deze week.

Als voedsel zoeken onze taak niet meer is, waarmee moet de mens zich dan bezig houden? Waartoe dienen dan onze handen en waartoe zijn onze ruggen buigzaam? Wanneer dient het hoofd ons zoals onze handen, zoals onze ruggen? Tussentijd. Niemandsland mens.

95

Van lage ochtendzon beschenen gierzwaluwen zijn bruin, hun vleugels doorzichtig. Met zo velen zijn ze in de lucht, groten en kleinen. Zijn de jongen uitgevlogen?

96

Het is avond. Het is half elf. U kijkt uit het raam. Als een onwijze stuitert de vogel boven de daken. Bomen waaien. Dakpannen zijn nog helder oranje. Sikkel scheert langs opening, verkeerde hoek, vliegt opnieuw aan en verdwijnt. Hoe klein is het nestje daarbinnen. Zitten ze? Hangen ze? Spreken ze? Liefkozen ze? Slapen ze?

97

Met blad en al zweeft spitse populier heen en weer in vroege morgen. Berk wordt door skelet op haar plaats gehouden: blaadjes waaien haar om de oren.

In het oosten is een planeet te voorschijn gekomen, maansikkel is voorgegaan, staat een stukje hemel eerder, hoger.

Er valt niets meer te verzoenen wanneer eenmaal de vader dood is.

Het verzoenen herhaalt en herhaalt zich. Het herhaalt zich eenzijdig want de vader is dood.

98

Hoe maakt men zich los uit de omarming? U weet het niet. U weet alleen dat u het wilt.

99

klein klein sikkeltje wordt zichtbaar
windveer ratelpopulier staat doodstil.

wie bent u dan de afhankelijke

linkse randje maan is aan haar weg begonnen

wie bent u los van hem

staande op nok begint merel te zingen

wie bent u van uzelf uit naar hem

planeet komt op, stijgt als maan zo snel.
late merel zingt lied, kan het zingen nog niet laten

wie bent u
wie bent u vanaf dat u geworpen bent
ter aarde het kind, wie hebben zij geworpen
wie heeft zij uit haar lichaam geperst

- en hij, heeft hij u aanschouwd
het kind, zijn kind? hoe? -
wie o wie bent u eenmaal uit haar lichaam
wie bent u buiten uw moeders lichaam

gezang verstomt, merelsilhouet tript over nok

wie o wie bent u
welke constante bent u naar hem
wie bent u los van uw behoeften
wie bent u

heldere maan en planeet gaan in een boog langs de hemel.

als u niet vanzelf iemand bent
waar zit dat dan verstopt
waar in godsnaam
zit het verstopt

maan en planeet verbleken in licht van de dag

waar is het kind dat wakker wordt
opstaat, eet, stoel naar achteren schuift
de deur uitstapt naar buiten
waar o waar is dat kind gebleven

100

*...de ergste groei was toen alweer voorbij. Ze hoefde zich niet meer rot te rennen. Marina liep. Juni was het misschien geweest, juli. Het was toen, dat ze ineens was blijven staan. Was daar nou iets? Of was daar niets?
Ze was terug gelopen. Ze was er alweer aan voorbij gelopen. Zo onopvallend lag het fazantenjong. Zo volstrekt opgenomen door het zand. Zo roerloos. Rond als een kluitje aarde. Marina had zich gebukt. Ze had de veertjes gezien waaronder het ritmisch ademde. Marina was opgestaan. Met lichte passen had ze zich eerst verwijderd en - ver genoeg weg - haar gewone tred hernomen. Het bolletje fazantenjong stond op haar netvlies gegrift.*

Het is vanaf die middag dat Marina veren verzamelt.

101

Uw kaak ontsteekt. U, u alleen hebt de pijn. U die overmatig denkt, uw kaak ontsteekt in pijn. Het wil uit uw darmen, het wil uit uw maag, het stroomt, het braakt, alles wil uit u. Uw kaak is ontstoken. U klein mens ligt wakker op de matras. Het kreunt uit u, u roept de moeder.

In de dag gaat u gewoon naar uw werk. Slechts het hoognodige zegt u, uw wang is opgezet.

Leeg van voedsel en kaal van woorden kruipt u thuis in bed. U stopt het dekbed dicht tegen uw rug en trekt het tot voor uw buik. U ligt in een hol van bedekking en legt uw hoofd in het kussen, dik is het en zacht van flanel. Ondanks de pijn slaapt u gerust.

Wat u de volgende dagen tot u neemt kan slechts licht zijn: wit brood in warme melk. Korsten laat u op het bord achter. Kleine beetjes neemt u tot u. Op het werk blijft u stil.

102

ze krauwen door uw oksels
ze leggen zich tegen uw borsten
ze verharden uw tepels
opdat die hen houvast bieden

103

Er zijn veren, die rechtop tot stilstand komen. Hun pennen raken de grond, als waren het zaadjes die zich in de aarde wilden boren. Soms vindt Marina ze zó vers, ze trillen van de val nog na.

Er zijn veertjes die zacht zijn neergelegd, schuchtere kleine patrijzenveertjes van jongen, onderdekveertjes van wie over het pad scharrelden.

Soms vindt Marina een oude verfrommelde omgekrulde vale veer, onregelmatig saamge-

plakte haren, van regen geslagen en doorweekt geraakt en al bijna een week oud, maar hoe kan dat ook anders, ze kan toch niet elke dag alle paden langs gaan. Er zijn schutkleurveren van aardevogel fazant, patrijs: zandigbruine met donker gezigzag. Ook hemelbewoners sturen veren, witte of zwarte of grijze. De buizerd stuurt bonte veren, die verheugen Marina het meest. Grote massieve luchtgrijze veren met bruine strepen. Hoe zwaar het lichaam van deze roofvogel is en hoe de lucht hen draagt. Hoe breedgeveugeld en dichtgeveerd hun kleed wel niet moet zijn. Hoe gecirkeld ze voortbewegen, hoe vertrouwd met elke zucht wind.

Het is dinsdagmiddag en Marina loopt door vak twee. Met haar voeten onderhoudt ze het pad. Wat tegen haar lichaam zwiept is te ver gekomen, Marina bukt zich naar opzij en pakt de plant vast, wurmt de wortels uit de grond en gooit de plant ver in het land - nee, ze legt ze nooit op het pad want zo verlangend zijn ze naar groei dat het minste buitje hen opnieuw doet wortelen.

Rechttop gaat Marina door manshoge begroeiing en als ze omlaag kijkt vindt ze een veer. Patrijsveer. Nee, stop nooit een veer in de broekzak want hij werkt zich omhoog en wil je hem te voorschijn halen, hij is verdwenen.

Midden in het land eindigt het pad. Het is een ronde leegte, omgeven door metershoog onkruid. Hier is Marina's rustplek. Hier is de bergplaats voor de veren. Marina zet de tas op de grond, legt de stenen aan de kant, slaat het plastic opzij. Ze telt de veren, twaalf vandaag. Ze steekt ze in het kleed. Waar niets bijkomt gaat alleen maar af, geen garen heeft ze meer om het verenkleed af te maken, noch strotouw wat ze uit-eenpluisde en waarmee ze de veren bevestigde, met grasstengels heeft ze het geprobeerd maar die breken bij het omwinden, Marina heeft het opgegeven en steekt de veren tussen de anderen.

Ze kan er op liggen. Ze kan er onder liggen. Het dient haar tot matras. Het dient haar tot deken. Zomer en winter rust ze hier. Vanmiddag is de lucht strakblauw. Marina strekt zich uit op de veren.

Voorzichtig bedekt ze alles weer met plastic en legt de stokken daarop en zet met stenen de punten vast. Door vak twee loopt ze terug naar huis.

104

Ze cirkelen. Het dak met de schoorsteen als middelpunt onder zich. Waar ze hun jongen weten.

Hoe kiest de vogel zich een ander?

105

Er zit geen beweging in. Versteend hangt zomerbomengroen boven verweerd oranje dakpannenvlakte.

Hoe meer groen, hoe meer het blad groeit. Hoe meer het blad groeit, hoe meer groen.

Maar waar - in het begin - waar moet de zon op landen?

Drie keer vrijen. Niets beklijft. Geest afwezig. Waar bevond zich uw geest?

Hoevelen van hen, vrouwen, denken: hoe zal hij zich redden. En verlaten hem niet.

Hoevelen van hen, vrouwen, dulden hem in zich. Als een moeder haar kind. Niet meer voor zichzelf.

106

Zijn ze soms uitgevlogen? Met hoevelen zijn ze, met ontstellend velen, met twintigtallen vliegen ze. Er zijn kleinen, er zijn groten, zijn er ook hele kleinen? Tegen de grijze hemel cirkelt het gierzwaluw volk haar tekens. Uw ogen volgen.

107

De één vliegt binnen - wil binnen vliegen. De ander verhindert.

Toen de kaak genezen was, werd u verkouden.

Zij scheren afbuigend rakelings langs hun nestingang, zij, gevierden. Ze gaan niet binnen. De ouder verhindert? De ouder laat hen zien: hier is jouw nest, onthoud goed voor later?

Hoe vermoeid staan uw ogen in uw hoofd, u voelt hoe rondom de huid zich rimpelt. Uw schouders zijn vermoeid, uw liezen. Van het lopen. Van hem toe te laten.

Blinkende vleugels in lage zon. Strakke silhouetten van zon beschenen. Elk uitgespreid veertje van zon doorzichtig. Grijs doorzichtig.

De zon gaat verder. U verschuift de stoel tot u weer in de zon zit.

Hij omvatte uw hoofd, u voelde het ergens, verweg. Hij streelde uw wangen, u voelde het ver weg. Ver ver ver had u zich verwijderd.

Huil niet. Wordt duidelijk.

108

Hoe kan het hoofd zich van het hoofd genezen?

109

Zij, zij, zij uw vreugde, zij bewegen altoos. Slechts even hoeft u te zoeken, of u ziet hen. Zwarte sikkels vliegen eeuwige lijnen, breken af, zwenken. Zij, de kleinen, ze zijn uitgevlogen. Ook zij gaan eeuwig, zij, kleine silhouetten.

Het is de avond dat u hen kunt zien - u hebt de tijd. Zij jagen zij jagen, zij zijn spitsgeveugeld. Zij drijven zij drijven, voor even slechts, dan verder in vaart. Heldere zon maakt scherpe dakpanschaduw, scheve schoorsteenpunten doorsnijden daken. Waaronder zij nog wonen, of niet meer? Vanavond hebt u tijd om hen te bezien. Hun ondervleugels metalig beschenen, verheugen zij zich, zij verheugen zich, zo fel zo licht zo warm de zon, brengt kleinstgeveugelden tot leven. Waarop zij jagen. Zij zigzaggen in helderste lucht. Blauw en witte hemel en zij gaan zwart; fel oranje is dakpanvlakte.

De dakpannen verkleinen, dansen in scheve lijnen na zoveel gestaar.

U verplaatst uw blik. Vleugelonderkanten vangen zon. Twee vleugelhelften. Rode zon. In een ommezien hebben zij zich gedraaid.

Hele onderlijf vangt zon, muskleurig, glanst.

Linkervleugel vangt scheve zon. Zandkleurig. Goud.

Rond voorlijfje - afgeplat - vangt zon. Half onderlijf nu en scheve vleugel. Wie zwenken als zij?

Eén twee drie, u denkt hen de drie jongen uit het nest. Dag nest, dag nest in avondgloed, we blijven weg, wij blijven weg.

Scheve lijfjes zonbeschenen doorschichten de lucht hoog boven ouderlijke dak.

Wazige condensstrepen doorglijden zachtblauwe lucht waarin zij zich tot kluwen hebben verzameld.

110

Waar niets meer bijkomt, gaat alleen maar af. Opnieuw herverdeelt Marina de porties. Ze heeft papiertjes geknipt. Week 39 schrijft ze erop. En week 40. Week 41. Week 42. Week 43. Week 44. Ze legt de pen in de la. We hebben langer pennen dan eten, schiet het door haar heen. En de schaar, die zal hen beiden overleven. Bij elk hoopje eten legt ze twee briefjes. Dubbel zo lang moeten ze er over doen.

Ze hoort haar moeder kermen. Marina weet hier iets op. Ze legt een suikersnoepje op haar moeders tong. Die heeft ze op voorraad. Ze maakt ze zo: ze doet suiker en meel op een lepeltje, mengt dit met speeksel en laat het staan. Het wordt vanzelf hard. Ze hoort haar moeder smakken, terwijl ze de laarzen aantrekt.

'Niet weggaan,' zegt de moeder.

Marina loopt naar haar toe. Ze steekt twee vingers in moeders mond. Haar tong likt de laatste restjes suiker er af. Marina draait zich om. Ze zet de tv. aan en beent het huis uit.

Oververzadigd van damp is het buiten. Aan de onderzijden krult haar regenpak rafelig. Ook bij de mouwen. De jaszak hangt half los. Wat geeft het. Het is waterdicht. Natte planten slaan tegen de stugge stof. Bij elke stap die Marina het land in zet. Klapproosjes hangen van regen gebogen.

111

Zo vroeg moest u op. U wilde alléén slapen.

Middernacht kwam hij bij uw bed gezeten. Hoe lief u was, zei hij. Hoe genegen hij u was. Hij wilde zo graag bij u liggen. 'Liggen, meer niet.'

'Kom maar.'

In een tel sliep hij. Zijn hand om uw zij.

U bleef wakker voor de rest van de nacht.

112

De middag is zo stil. De middag is zo bijna afgelopen. De zon is achter de wolken verdwenen. Achter dunne witte bewolking. Zij, gepunte silhouetten, ze zweven zwart. 'Ik wil afstand,' had u gezegd.

Welke schulden laadt u op zich? Hem, naar wie u zich hebt over gebogen, maar nu niet meer. Hoeveel schulden laadt u op zich?

Hoezeer hebt u zich met hem verbonden, hoe onlosmakelijk; hoe zal hij dan zonder u kunnen?

Niets hebt u gedaan uit slechte opzet, integendeel, alleen: u buigt oneindig over. Uw blik is in de anders richting verstart, u blikt automatisch; het is als toen u kind was: u was op uw vader gericht, zo duizendmaal op hem gericht. U voelde zijn gestemdheid, u was hem vóór, u neutraliseerde. Laat de mannen, u hebt hen gegeven. En verder gaat u, u gaat verder. Oordeel uzelf niet.

U huilt.

Uw vader is de gedrongen verstarring van eeuwenlange vaders. Evenwel heeft hij u plaats geboden. Evenwel heeft hij uw leven doen ontstaan, hij stortte zich leeg in uw moeder.

Het leven gaat zijn gang. Het leven staat op zichzelf. Het leven is dat wat nieuw is. Het leven is niet hij, het leven is niet uw moeder. Leven scheidt haar eigen voortgang. Volstrekt van elders treedt u binnen. Bewegend eitje omhult zijn zaad. Volstrekt van elders treedt u binnen.

De plek van uw komende geboorte staat u aan. Het lage huis, tegen de aarde gedrukt, van geurende gewassen omringd - hij verzorgt de gewassen. Van bomen omringd - door hem geplant, door zijn vader geplant en door diens vader. En dan is er het struikgewas, het neemt water uit de sloot en het omzoomt de zandweg. Het is deze plaats die u zo zeer verkiest. U komt van volstrekt elders.

De moeder staat u aan. Haar stille gang naar de varkens, om ze te voeren. Haar stille gang door het achterhuis, ze veegt de voerbakken uit, ze strooit vers stro voor de koeien. Haar gang naar het houthok om de mand te vullen. Ze zet de borden gereed, ze ver stelt, ze leest, zij kookt, zij wekt, zij warmt de melk. Van volstrekt elders komt u. Van uw vaders graniet bent u doordrongen, bijna bezwijkt u, bijna denkt u: hij is mijn leven, hij heeft mij aangedaan, ik ben niemand meer. Herinner. U bent van elders, u verkoos deze plek, u bent de volstrekt andere, herinner.

Van uw moeders zwijgen bent u doordrongen. Zij deed er het zwijgen toe. Van volstrekt elders kwam u, de volstrekt andere bent u.

Uw vader heeft u de plaats gegeven, de hoeve, de stede om te wonen. Uw moeder

heeft u de stilte gegeven, het onbelang van spreken. U bent van volstrekt elders. U hebt u ingelijfd bij hen. U bent de volstrekt andere.

Grijze stippen in hoge verte. U bent zo moe. U bent zo moe. Tussen hun vleugels zwenken zij, zij fladderen en onderwijl kiest de romp de richting.

Hoe zult u hem laten gaan. Hoe moet zijn lichaam zich redden. Als het koud is. Niet het uwe om tegen te liggen. Nog geen hand.

Zij jagen laag over de daken, scheerlings door huizengangen.

U huilt. Hoe zal hij dit missen: zijn hoofd op uw benen, tussen uw benen zijn hand, uw vingers door zijn haren, hij nestelt zich en slaapt verder, nestelt zich nog dieper, rechtop zit u tegen hoofdeind van bed.

Rakelings gaan zij langs nestingang, zij scheren over lange huizenrij-daken.

Bedenk niets. Neem niets ter hand.

Maar zijn rug dan, wie omhult met haar lichaam zijn blote rug?

113

De zwaluwen plezierevaren door het luchtruim, vol van ochtendvroeger zon. Herfstkoele ondertoon in binnenstromende lucht, uw raam is wagenwijd open. Lang lang lang hebt u geslapen, niemand naar wie u zich moest richten, het geestesrijk alleen de hele nacht, de hele ochtend.

Bij wie u ook bent, met alle inzet buigt u zich over. Bij wie u ook bent, u bent niet meer bij uzelf. Bij wie u ook bent, alle lichaamsmoleculen staan in de anders richting. Bij wie u ook bent, er is geen lichaamscel meer bij wie u thuisblijft. Zo gauw u alleen bent, is alle ruimte weer van u.

114

Hoevele keren is hun aantal vermenigvuldigd? Zijn de jongen dus uitgevlogen? Maar

waarom scheren ze over de daken, zo rakelings langs de schoorsteen? U zit aan het raam gekluisterd. U hebt het gordijn weggeschoven. U hebt de planten weggehaald. Deze avond zult u hen in de gaten houden.

In het zuidwesten is een wazige sikkel. Hoe hoog zweven zij, met hoevelen. Over de flat komt één vogel gevlogen, vouwt vleugels scheef om lijf en keert.

Zwarter kleuren ze in donk'rende lucht.

De hemel is leeg van hen. Het dak ligt verlaten. Eén verschijnt in uw raam, verdwijnt. Daar is het kluwen weer.

Lege hemel.

Nu u eenmaal zolang al zit, nu blijft u zitten.

Daar zijn ze weer. Hoe dicht hun vlucht - hoe ontroerend dicht, hoe bijeenbehorend. Verdwijnt uit uw oog.

Twee schichtende vogels.

Drie verdwaalde. Tien over tien. Geen moment verliest u de nestopening uit het oog.

Twee langs uw raam.

Eén.

Eén.

Verlaten. Kwart over tien. U wacht. Verkouden maan boven roerloze bomen. Lege lucht, waar u ook kijkt. U denkt dat de kleinen al uitgevlogen zijn. Hoelang blijft u nog zitten? Zolang u ze nog kunt zien: de verschoven pannen, de dikzwarte opening. U geeuwt. Uw hoofd rust op uw handpalm. U staat op. Nog eenmaal speurt u de hemel af aan alle drie zijden van uw huis. Niemand meer.

Zijn de jongen in het kluwen mee omhoog gecirkeld?

115

Hoe blij hoe blij hoe vroeg zijn zij erbij. Uit hemel neergedaald en zweven zweven zweven, fladderen, staan stil, zwenken; ál is de zon verschenen. Zij tonen de zon hun lijven van alle zijden, zij tollen, zij duiken, zij klimmen, zij laten zich drijven. Bedroefd hart. U zit hier. Binnengesloten.

116

klotekerels

zij raken uw borsten

zij bevoelen u

o wat nat, kreunen zij
en ze reiken naar condooms

stap uit bed
smijt met de deur

117

Na de kaak ontstak uw keel, is nog steeds ontstoken, slijm blijft komen.
En dan nog daar waar u op zit, waar het eeuwig gespannen is, waar doorheen het
naar buiten moet, waar het binnenste uitgestulpt is van het persen. Vanwege alles wat
u laat verharden. Niets wilt u langs de pijn laten gaan, maar het zal moeten, u kunt
het niet eeuwig binnenhouden, tot steenhard ingedroogd.

118

Wolken wolken, zij stormen aan. Wit wit-scherpe onaanzichtbare massa's zeilen onder
hogere, onbeweeglijke. Laag over de huizen gaat de storm en zij, zij drijven tollen
schichten jagen, hoezeer verheugen zij uw hart, hoezeer.

Zelfs onder uitregenende wolken ziet u hen gaan, mee omlaag met de regen. Och, wie
dan zij weten het beter: deze regen is maar voor even.

Wolken leggen zonneplek bloot. Wit omrande opening. Felblauwe doorkijk op hemelen
daarachter en intussen slaan regendruppels scheef tegen uw raam.

Zij tegen de wind ingaanden, zij eeuwige luchtbewoners, zitten hun jongen nog in de
nesten of hebben die zich bij hen gevoegd? Zie zie scherp uit naar levend gevleugelte,
zeggen hun ouders. Vang vang voedsel. Zweef zweef hoog.

Wie woont zo hoog boven huizen verheven. Wie woont in zo ijle lucht rondom - tegen
de wind in ziet u hen vliegen. Wie woont in zo niets. Wie woont in zo een boomloos,
huisloos, stratenloos landschap. Wie heeft zo nergens iets om op te zitten, om zich
tegen uit te strekken, om tegen te leunen? Wie slaapt zwevend, van lucht gedragen, wie
dan zij?

Het is woensdagavondbegin. De mensen zijn aan het eten. Voorlangs uw raam waait
een blad. En zij, zie hoe scheef zij trotseren, zij laveren, zij tollen, zij gaan tegenwinds.

119

De vader de vader, de allang dode vader, vrees hem niet meer. Zo stil zo wit zo smal
was zijn gezicht in uw droom, zo verinnigd zijn drift.

120

U hoeft maar op te kijken. Tien tegen één ziet u hen vliegen.

121

of u nog om hem geeft
vroeg hij
'ja natuurlijk maar..'

niets weet u
leg niets uit
houdt uwe mond
laat niets uitgaan
wat ver van u is
laat niets uitgaan
wacht
niets weet u
laat niets uitgaan
weet niets als u niets weet
uw redeneren
is van geen waarde
laat niets uit uw mond gaan
neig niet omwille van

smetloze hemel
donker blauw
onaangedaan staat
zij daar, de maan.
hoe eindloos ver
hoe fel verlicht
aanzichtbaar fel.

voor geen omringende hemellichamen
staat zij daar, noch stulpt zij zich uit

122

Een bijl gaat langer mee dan een zaag. 'Kou kou kou,' kermde haar moeder vanmorgen. Zo vroeg is dit jaar de herfst begonnen. Voor iemand die stil zit althans. Marina heeft het niet koud. Hout verwarmt twee keer. Hoorde ze haar vader eens zeggen. De platte wagen heeft ze al gesloopt. Nu slaat ze de werkbank aan stukken. De ringen passen niet meer op de kachel. Het lijkt wel een haard. Marina heeft het blok zo scheef mogelijk gezet. Geen dansende vlammen buitenboord. Nóg niet. Ze zet haar moeder met stoel dichtbij. Niet té dichtbij. Dan pakt ze twee lege stoelen. Ze haalt gestikte dekens uit de kast en drapeert deze rondom de kachel. Het vocht moet er uit. Waar niets bijkomt, gaat alleen maar af. Hout is geen probleem. Er valt nog genoeg te slopen. Maar lucifers. Nog anderhalf doosje. De halve moet ze voor dan bewaren. Hoe houdt ze dat droog? Ze kijkt in de schoorsteenmantel. Geen enkele richel. Achter de kachel leggen? Maar wat als haar moeder daar bij kan? Ergens hoog. Marina haalt de ladder. Ze zet hem tegen de schouw en klimt omhoog. Ze pakt de stok tussen de balken vandaan, hangt daaraan de oude knikkerzak en schuift hem terug tussen de balken. Waar vroeger schinken en worsten hingen, hangt nu het zakje met het halve doosje lucifers. Veilig opgeborgen tot dan.

'Ga weg,' kermt haar moeder tegenwoordig na het middagmaal. Iets is beter dan niets. Ze weet waar Marina mee terug komt. Met vlierbessen. Tussen het schilletje en de harde pitjes bevindt zich het weeïge sap. Marina wordt van de geur al misselijk. Haar moeder niet. Ze laat bes voor bes in haar mond knappen. Ze zuigt op de pitjes, het houdt haar zoet.

'Ga dan, ga dan,' kermt de moeder. Marina doet de ringen op de kachel. Ze pakt haar moeder in de dekens. Dan neemt ze de regenjas van de haak en maakt zich uit de voeten.

123

Hield uw moeder zich niet in, hield zij zich niet volstrekt in, zij zou geen leven hebben gehad. Zij kookte zij waste zij streek, geen strobreed legde ze hem in de weg, ze zette

de melkbussen klaar met de zeef, zij waste de emmers uit, zij hielp zij hielp zij hielp, wie was zij? Voor eeuwig ondergedoken, hoe kon het anders, zij zou geen leven hebben gehad, u zou geen leven hebben gehad, niemand onder het dak zou een leven hebben gehad.

zij voegen zich
zij voegen zich stilzwijgend
inwendig gaan ze
hun eigen gang
weven ze zichzelf

124

U komt net binnen. U staat nog. U bent nog gekleed. Hij, de begerige, duwt zijn geslacht tegen u, in een ommezien zitten zijn handen tegen uw billen. Nee nee nee, dat wordt met dus niets met vrijen vanavond, nee, hem wilt u niet in u.

Nee, wees niet bang, zeg gewoon nee al zou u níet boos zijn of moe of verward, al zou u geen reden hebben. Wilt u niet, zeg simpel 'nee.' Hij nestelt zich en helpt zichzelf.

Duizend keren heeft hij over uw blote huid de dekens gelegd en sliep weer in, 'liefje liefje je mag het niet koud hebben,' hoorde u hem zeggen, duizend keren deze nacht. Nadat u ook had gezegd hoe hij altijd de dekens met zich meetrok.

125

Waar zijn zij? Het is een regendag. Nergens aan de hemel zijn ze.

Bij het minste blauw - met wit, met violet, met roze - vliegen ze weer alsof ze niet weg zijn geweest.

Zwavelgele lucht met boombuigende winden zijn ze te snel af, houden achter zich. Vliegen ze sneller dan de wind?

Grijs stuift de regen, klettert op daken, druist op boomvol bladeren. Waar zijn zij? Naar

boven de regen gevlogen?

126

Wees mild, wees mild, wees mild. Over uzelf nog het meest.

127

Slechts wie de lamp uit laat, ziet planeet schitteren. Brede berk wordt dooreen geschud en als een kat zo soepel wiegt ratelpopulier. Maan rijst als sikkkel, trekt ochtendlicht achter zich omhoog.

128

Dunste doorzichtigste namiddag begint vanaf uw raam, zonverwarmd niets is licht aan uw ogen, het vult uw slaapkamer, het is vanaf uw bed, licht is het aan uw ogen, u wordt wakker uit de middagslaap.

Licht is het als de wereld buiten de achterdeur van uw geboortehuis, u bent het kind, u hebt het eten op en schuift de stoel naar achteren en trekt de klompjes aan en loopt over de deel en bent in de deuropening en stapt naar buiten, warme niets ontvangt u.

129

U zoekt u zoekt u zoekt hen. Eerst regende het een weeklang, bewolkt was de hemel, elders waren zij, dacht u. Maar vandaag is het toch droog.

U staat op van de bank. U zoekt uit alle ramen. Uit ramen naar drie zijden. U ziet er geen.

Hoe u de hemel ook afspeurt, niet het minste grijs dat beweegt.

Het zal toch niet... Het kan toch niet...

U zoekt koortsachtig in de boeken: 'Twintig mei eieren,'... plus twintig dagen, dan zijn ze uitgekomen en daarna nog ongeveer zes weken...'

Zijn ze weg? Zijn ze weg? Zijn ze weg? U valt op de bank neer. Huilt.

Eerst hebt u de jongen niet zien uitvliegen, nu hebt u de vogels niet zien vertrekken.

Hoe had u hen uit kunnen zien vliegen? Onafgebroken had u moeten zitten staren, de scheve pannen geen moment uit uw oog verliezen, hoe zou dat hebben gekund? En dan hun vertrek. Als ze gaan, dan gaan ze. Onverbonden zijn ze aan u. Zij zwaaien niet uit, zij vliegen geen extra rondjes - gesteld al dat u thuis zou zijn, gesteld al dat u zou kijken. Op een keer vertrekken zij. Ze vliegen, de aardbol diep onder zich. Op weg naar hun tweede thuis, het andere thuis. Zij wuiven niet, zij roepen niet, zij omhelzen niet noch kijken ze om. Hun lichaam weet het tijdstip. Hun lichaam weet de richting. Nieuwe lichamen net zo goed als de oude?

130

'Haat je me nu?'

'Nee, ik ben dat inmiddels gewend. Zo is dat bij mannen. Vrouwen vergeten zulke datums niet. Vrouwen vergeten niets. Vrouwen denken overal aan.'

'Ik weet niet wat wenselijker is,' voegt u toe.

131

Uw vinger schrijft lussen op zijn rug, u heeft zin om dit eindeloos te laten duren, lege zondag strekt zich voor u uit. U dwaalt af naar zijn been, gaat omlaag zover uw arm reikt en weer terug, dwars over ribben en ruggengraat maakt u cirkels, hoe licht gaat uw vinger, hoe niets zegt hij, hoe stil ligt hij.

Beenbinnenzijden zijn zacht zover u reikt, buikzijden zijn ongepantserd en nog raakt u niet daar, nog ligt het zonder beweging. Uw vinger gaat omhoog, volgt armbinnenzijde, juist iets langer dan de uwe zijn die van hem, u komt tot waar u komt en keert vandaar langs andere weg terug, langs andere arm voor zover u daar bij kunt, langs de huid die zijn ribben bedekt.

Hier is zijn buik. Langzaam komt hij te voorschijn, draait zich op zijn rug. Zijn lichaam tegen de matras is grijsgehaduwd in de schemer van gezeefd daglicht, zijn huid bestaat uit duizend stippen, tezamen omsluiten ze dit lichaam. Het rust, het ondergaat, het heeft de ogen gesloten, het stoot geen geluid uit zich dan soms iets dat de adem vergezelt. U beziet zijn liggende lichaam. Languit is het onder uw ogen. Hoezeer houdt huid bijeen, hoezeer maakt het lichaam en ledematen tot eenheid.

Alle energie van de wereld heeft u om uw vinger te laten gaan, u verbaast uzelf. Hij laat u begaan, hij steekt geen hand naar u uit, u hebt het begrepen, zo wil hij het. Niets hebt u hierop tegen, behalve dat u hem nu niet in u zult nemen, slechts wie u

genot verschaft neemt u in zich.

Zijn geslacht is tussen uw vingers, u beweegt de huid over wat daaronder is.

Hoe bijna achteloos is daar het melkwitte vocht, uit uw langzame bewegen. Uit niets dat omklemt, uit niets dat drukt, uit niets dat versnelt.

132

u die zich voegt, u bent niemand

u die zich naadloos voegt, u bent niemand

u die naar de mond spreekt, u bent niemand

u die vragen stelt, u bent niemand

u die alles onthoudt, u bent niemand

u ligt op de matras

de maan schijnt naar binnen

niemand - die hier ligt - is evenwel niet plat

noch is ze onzichtbaar, niemand die hier ligt

neemt onder de dekens plaats in

133

Zij willen altijd. Ze banen zich met kracht een weg. Daarbinnen nemen ze alle ruimte in, die ze kunnen.

Al weten ze niets in de nacht, in de ochtend bevinden ze zich met een opgericht geslacht. Het zou bewegen bij elke stap die ze zouden verzetten, het zou van lege lucht omgeven zijn. O, lag er maar iemand naast hen in bed, konden ze haar maar wakker maken en zeggen: 'Laat mij binnen, laat dit hier binnen.'

Slaapdronken bent u en niets aan uw lichaam is opgericht, nergens zit u mee. Warm is uw holte die hem binnenlaat en zacht van slaap zijn de spieren die zijn geslacht omvatten. U hebt geen bezwaar, noch hebt u behoefte.

Ontladen is hij weer ingeslapen, u ligt.

Als het aan u, vrouwen lag.

Zij dragen hun geslacht in zich. Het past binnen hun lichaam. Het kan gloeien, het kan zwellen, maar het blijft binnen. Onzichtbaar blijft het, slechts merkbaar aan zichzelf.

Als het aan de vrouwen lag... De zon zou opgaan over verscholen hutjes waaruit ze te voorschijn zouden komen, hun manden pakken, de bossen ingaan om eetbaars te plukken. Ze zouden vlakten overtrekken en met scherpgepunte stokken de aarde openen, wortels opdiepen. Ze plukten de bessen van de struiken en tikten rijpe zaden uit de grassen. Ze zochten hout en maakten een vuur, bereidden het maal. Dan zaten ze. Ze weefden en vlochten. Bij donker lieten ze hun mannen toe en gingen slapen, bij licht stonden ze op en vertrokken weer. De aarde was vast en droeg hun voeten. De lucht - dit niets - ontmoetten zij als duizend vrienden. Zij bewaarden in de aarde, zij droogden in, zij zoutten in, zij vroren in. Wat niet te belopen was, was ver weg. Wat ver weg was, bleef ver weg. Was er niet genoeg, ze teerden in en stierven. Keerden in. Doofden uit. Zonken weg. Als het aan de vrouwen lag.

Ondanks zichzelf is zij tot hier gearriveerd: ze koopt het eten kant en klaar en hoeft geen vuur te maken om te verwarmen. Ze heeft recht op lust en ze heeft recht op een baan. Niemandsland vrouw. Nog niet is zij een ander wezen, nog niet is het in haar genen verankerd. Niemandsland vrouw. Ze heeft zich nog geen nieuwe aard aangenomen, niet veroverd. Nog niet, nog niet. Niemandsland vrouw strekt zich uit over eeuwen.

Hij heeft de wereld uitgebouwd en hier is zij. Pijsnel is de man gegaan, zij stapvoets, tegenstribbelend, onder protest meebewegend. Hier is ze nu, niemandsland vrouw. Meebewogen, ondanks zichzelf. Nu ze eenmaal hier is: nog niet heeft het zich in haar genen opgeslagen: dat ze afzonderlijk is. Wanneer ontheft ze zichzelf, wanneer is ze om niet; wordt ze geboren en staat ze op zichzelf?

Beweeg u voort, beweeg u voort. Reeds hebt u de tijd van uw moeders achter u gelaten en van uw grootmoeders, van hen die moesten baren al konden ze niet meer, van hen die bij hem introkken en zijn ouders moesten verzorgen, van hen die hun werk beëindigden omdat ze trouwden. Reeds hebt u hen achtergelaten, godzijdank, maar nog niet...

134

Met zijn handen masseert hij uw gezicht. Zijn stem is zacht, zijn lippen kussen licht, zijn dwingende tong laat hij binnen zijn eigen mond, het binnendringen vanaf de eerste minuut laat hij achterwege. Hij staat naast u. Hij kijkt. Zijn handen gaan over uw gezicht.

In die nacht zou u naar hem reiken. U zou uit uw liggen overeind komen - u kon er niet bij, u kwam in beweging - en u zou zijn geslacht in uw hand nemen. U zat rechtop. U wenste zich met hem bezig te houden.

135

In uw droom kwam u de boerderij binnen. Uw moeder schildte de aardappels. Zittend op de grond, de benen gekruist. 'Hoe gaat het?' vroeg ze.

136

'Heb je nog iets gedacht deze week?'

'Ja. Het was woensdag. Ik was naar buiten gegaan. Ik wilde nergens heen, naar niemand, naar geen winkel. Alleen maar even buiten zijn. De lucht was felgekleurd. Grijs. Wit. Helder blauw. Dan weer zon, dan weer schaduw. Lichtomrande wolken. Toen dacht ik: het klopt niet dat de mens rechtop loopt. Het verstand kan hier niet bij: overal lucht, constante beweging. Toen kwam ik bij een plas. Ik bleef staan. Ik keek in het water. Ik zag weer de hemel, gespiegeld. Het ware beter dat we nog op vier poten liepen, dacht ik. Ons verstand kan nog lang niet bevatten wat onze ogen zien.

137

Urine klettert tegen verdorde bladeren.

Zo gaat dat, ineens is onder de vlierstruik zo'n deken van bladeren. Marina heeft geen weerberichten nodig. Ze zag het al, toen ze het achterhuis uit kwam. Dat het vannacht gevoren had. Onder de beuken ligt het bezaaid. En onder de linde. En onder de populieren langs het pad. Nu moet ze niet te lang meer wachten. Al is oktober pas begonnen. En al hebben ze eten tot week 44.

'Rek het zo lang mogelijk,' fluisteren de bomen op het erf. 'Wij staan hier langer dan jij en je moeder. We hebben ook rechten. Laat het ons nog één herfst meemaken. De wind door onze kale botten. Er komen nog twee hele nazomermaanden. Je zult zien hoe vaak de zon je nog zal verblinden. Recht in je ogen. Warm op je wangen.'

'Jullie hebben gemakkelijk praten,' zegt Marina. 'Jullie hoeven het niet uit te voeren.' En

terwijl ze opstaat besluit ze. De eerstvolgende twee zonnige dagen doet ze het.

138

'Nog geen heel regiment soldaten kan jou hier weghalen,' zegt hij. Het is nacht. U ligt in zijn armen.

139

Tussen u en de hemel hangen diepbloeuwe wolken, ze zweven voorlangs, dwars door kleine openingen ziet u fragmenten van de hemel.

De hemel is schoon. Hoe diep is ze, hoe ver, hoe van een lichtste blauw. Het wordt licht. Maansikkeltje - scherp kommetje - draagt onzichtbare bol, schittert van licht. Sikkeltje klimt, is tocht begonnen.

Wolken komen gedreven, zij zullen bedekken, zij zullen aan uw oog onttrekken.

Nee, de wolken gaan onderlangs, slechts een uitloper zweeft voorlangs, maakt de maan dun doorzichtig.

140

De schemer rondom de hoeve gaat in daglicht over.

Marina wordt wakker. Ze werpt een blik op het raam. Nee, dit is nog niet de geschikte dag. De lucht kan vochtlozer, doorzichtiger.

Zesenvestig herfststelen zitten in haar lichaam. Ze is er gek op. Kale bomen. Muren die weer om zich heen kunnen kijken.

In haar raam staat het witte licht. Weg is alle glans van de zomer, alle geschitter. Kaal licht hangt onbewogen. Wat zou het immers verwachten? De kou. De korte dagen.

Moeder schreeuwt. Marina moet naar beneden.

Wit licht oordeelt niet. Het kleurt niet mooier, het vertekent niet. Het ontvangt alles zoals het is. Het zal haar moeder opnemen als het zover is, haar meevoeren.

Marina geeuwt en stapt uit bed.

141

Hoe ongemerkt het lichter wordt, wit zijn de kozijnen te onderscheiden, oranje de daken, dichtbijste boom kleurt groen.

Ratelpopulier staat verder weg, steekt zwart af. Uitdunnende populier. Tussen haar vlekjes zwart is de hemel wit zichtbaar. Hoe afzonderlijk de takken bewegen ziet u, hoe afzonderlijk van elkaar. Hoge zijtakken eerst, dan dichte hoogste hoofdtak, keert snel terug, zijtakken reiken schever, veren terug. Zijtakken vangen wind, buigen wijd, bewegen stam met zich mee. In één vaart gaat het of elk afzonderlijk, door en door gaat de wind, takken buigen en veren terug en vliegen elkaar om de oren, de een keert terug, de ander gaat alweer.

Berk daarnaast staat rechter op. Wind speelt met dunne sluiers van takken, kruin draagt veel witte lucht.

Hoe het groene gebladerte al van geel doortrokken is, ziet u.

142

Het wordt er niet beter op. Niets voert de boom meer aan. Integendeel. De boom maakt zich op voor de winter. Blad na blad valt. Boom stuurt geen sap meer. Boom knijpt af. Blad valt, al is het windstil.

Marina inspecteert de kwetsenboom. Hij staat afgetakeld. Dunne kruin. Hangend blad. Ineengekrompen. Groen met vlekken geel. En dan wat daar per ongeluk nog aan vruchten hangt. De overgeslagenen. De achtergeblevenen. De lievelingsvruchten van haar moeder. Het galgenmaal voor haar moeder.

Marina telt. Niet één gevallen. De boom bewaart ze. Elke dag hangen ze meer in het licht. Helderblauw hangen de kwetsen.

143

Door de lucht schiet de ster. Lichtende scheve lijn eindigt in het niets. Vallende ster in diepe herfst. Vreugde doorsteekt u.

Grijze takkenstaken van populier bezetten lucht boven het dak evenals de wiegende berk. Dunnend bladerkleed legt hun geraamtes bloot.

Deze nacht is de wind opgestoken.

144

'Weet je dat je praatte vannacht?' zegt hij.
'Dat schijn ik wel eens te doen,' zegt u.
'Je praatte met twee stemmen.'

145

Als de ochtendster zo schitterend klimt, dan is de geschikte dag gekomen. Stokstijf staan de bomen. Nog half vol blad. Alles hangt stil. Boven de bomen begint de uiterst heldere lucht.

Gerust stapt Marina in bed terug. Ze slaapt tot het licht is.

Eerst zingt het water. Dan dampt het boven de zinken teil. Dan stort zich nieuw water in de ketel.

'Zoveel water,' klaagt de moeder.

'Ik was,' zegt Marina.

'Het is niet de dag,' zegt de moeder.

'Nee, het is niet de dag.'

Waar niets bijkomt, gaat alleen maar af. Eerst was alle zeep op. Geen nood. Marina kende haar moeders gewoonten. Om verjaardagszeep tussen de kleren te leggen.

Waar niets meer bijkomt, gaat steeds meer af. Toen alle stukken opwaren - op dit ene na - wasten ze zich met water.

In de bijkeuken hangt stoom met seringengeur. De jurk van de moeder is heldergroen. De kraag is breed en heeft lange punten. De ceintuur is van dezelfde stof. Plek voor plek smeert Marina met zeep in. Ze wrijft het zacht tussen haar handen. Niet dat er vuil op zit. Maar het moet lekker ruiken. Ze dompelt hem onder. Een paar keer. Dan drijft de jurk in de teil met schoon water. Op de jurk hoort de broche. Die moet ze niet vergeten morgen. Marina droogt haar handen af. In de kamer trekt ze de la open. De zweem zeep hangt om haar heen.

'Ik wil zeep,' zegt de moeder.

'Morgen,' antwoordt Marina. De broche is van zilver. Ovaal van vorm. Het stelt een bos bloemen voor. Ze legt hem midden op tafel.

Ze wast haar eigen zijden blouse. Helderrood. Het schuim van de zeep is hemel op aarde. Op het aanrecht ligt de glimmende verpakking. Marina steekt haar neus erin. Ze stopt de zwarte broek onder water. Het borrelt. Tot alle stof van water is doorweekt.

Stukje voor stukje gaat door haar handen.

Zoveel sop is er nu in het water. Marina knijpt de panties van haar moeder uit. En wast haar eigen sokken. Nieuwe, Noorse. Of die in twee dagen droog zijn?

Aan de waslijn hangen de kleren voor twee hele mensen. De zon staat bijna horizontaal. Ononderbroken stuurt hij zijn stralen.

146

Hoe ruim is het buiten. Hoe ruim is lucht vanaf de vele muren, die langs de straat omhoogrijzen. Hoe ruim is lucht rondom auto-omhulsels; ze staan half op het trottoir geparkeerd, amper is er plaats om te lopen. Tegen de stoepranden liggen bladeren bijeengewaaid.

U laat de stad achter u. Laatste wandelaars komen u tegemoet. Ze keren huiswaarts, de zondagmiddag loopt ten einde. De lucht is zachter dan u binnen vermoedde. U ritst de jas open. Zojuist vertrok hij.

Wie gisteren was binnengekomen: met zijn tong doorboorde hij uw mond, hij liet zijn handen overal over uw lichaam gaan, u verkilde in zijn aanwezigheid, niets restte u dan afweer.

Voelbare afstand zat tussen u en hem op de bank, lag de hele nacht tussen u in, al deden beide lichamen - de één zowel als de ander - pogingen. In de morgen hoorde u zijn verstrakte tred door de gang. Hij kwam in bed terug, afgewend.

'Is er iets?' vroeg u ten slotte.

'Ik moet steeds verder terug. Ik moet jouw stemming afwachten, jij bepaalt alles. Ik ben enthousiast als ik je zie, maar nee, het mag niet.'

'Hoe kun je met je tong mij open willen breken als je merkt dat ik dicht blijf, hoe kun je het daarna weer doen, weer proberen, stijver en stijver houd ik mijn mond dicht. Je handen gaan over mijn lichaam, snel snel snel, je wilt niet mij maar je wilt iets kwijt, je móet iets, hoe dan ook.' Hij zat rechtop in bed. U zat rechtop in bed.

Stilte kwam over u beiden gevaren, voorzichtig raakte hij u aan, losjes hield hij u in zijn armen. In uw midden was het verlangen opgeweld. Hij heeft van u gedronken. U hebt zijn lid omvat, waaruit het melkwit kwam.

Uit uw huis - vervuld van zachte omhelzingen in de middag, van onverborgen oogopslagen, van geen ijzige lijnen meer die vertrekken doorsneden - bent u zojuist vertrokken.

147

Het is de tweede dag ook zonnig. Als gewoonlijk vertrekt Marina in de middag. Ze gaat de wildernis binnen.

Ze kerft in de laatste groene bollen. Het melkgekleurde sap is stroperig. Het kruipt langzaam langs het houtachtige groen. Marina schraapt het los met een stokje. Ze trekt de purperen korrels uit de aren, lange kromme nagels steken uit verdwaaide roggearen.

De gestekelde bol schudt ze boven haar hand uit.

De rank kronkelt metershoog en heeft rode bessen. Marina zoekt het begin van de stengel. Voorzichtig krabt ze de aarde los. Tot de wortel bloot ligt.

Nu heeft ze genoeg verzameld.

Weer terug bij de hoeve, klimt Marina de boom in. Behoedzaam. De kwetsen zouden vallen. Tot moes verpletteren. Alle vijfendertig hangen er nog. Een goed voorteken, vindt Marina. Warm van de zon zijn de vruchten in haar hand.

148

(zelfde gebeurtenis nog een keer)

Naar alle zijden strekt buiten zich uit. Al geven de huizen de straatontrek aan en al omhullen de auto's een deel van de lucht en al wiegen de boomtakken boven uw hoofd; daarboven heeft het buiten geen einde. Met elke voetstap beweegt de ruimte met u mee, schuift mee op.

Wie de stad achter zich laat, bevindt zich op de open vlakte. Rondom staan de bomen afgetekend. Het is één grote kom lucht waar u doorheen waadt. De lucht is zo zacht, u ritst de jas open. Waarheen uw voeten u dragen, kunt u gaan. Het gaan heeft geen einde.

U maakt slechts een ommetje. Hoe on-verloren bent u. Het huis - leeg nu van hem, leeg van u - is van u beiden doortrokken. Het huis wacht.

149

De Grote Beer strekt zich uit boven de schuur. Marina staat stil en kijkt omhoog. Haar

arm is vol hout. 'Meet het rechtse stuk vier keer af en je bent bij de poolster,' leerde ze op school. Ook blindelings zou ze haar vinden, waar op het erf ze ook zou staan..

Ze gaat het achterhuis binnen. Het is de avond van de tweede dag.

De vloer van de keuken heeft tegels. Wat geeft het of ze nat worden. De moeder lacht vanwege het schuim. Ze zit op een stoel. Ook die wordt nat. Wat maakt het uit. 'Kom staan,' zegt Marina. Ze pakt haar armen en helpt haar overeind. Even kan ze wel staan. Ze steunt op de tafel. Marina zeept haar onderrug in, haar billen. De kachel brandt fel.

Ze zet de stoel achterstevoren bij de tafel. Ze tilt het teiltje op het blad. Ze legt een handdoek op de rand van de teil. Wat geeft het, al zou ze alle handdoeken op gebruiken. Ze pakt haar moeders hoofd en legt het achterover, de nek tegen de zachte badstof. Ze maakt de strengen haar los. Al in geen eeuwen is het gewassen. Al sinds ze het zelf niet meer kan. En daarvoor met alleen water. Nu met zeep. Marina gaat met haar vingertoppen over haar moeders hoofd. Dunne slierten zweven in de teil. Nog een keer zeept Marina het haar in. Zeep genoeg. Nog bijna het hele stuk. Het schuimt nu overdadig. Het haar voelt los tussen haar vingers.

Marina heeft een tweede stoel gepakt. Die zet ze naast de kachel. Ze legt er droge handdoeken in. Ze draagt haar moeder naar de stoel. De moeder strekt de handen uit naar de kachel. Helemaal recht staan de vingers niet meer. De binnenzijde van de gekromde hand vangt warmte op.

Marina wast zichzelf onder haar moeders ogen. Haar moeder ziet niets. Ze staart voor zich uit. De hitte van de kachel koestert haar lichaam. Haar hoofdhuid zal gloeien van alle aanraking. De haren zullen van binnenuit drogen.

Marina is aan de andere kant van de kachel gaan zitten. Ze ontpit de pruimen. Op de kachel staat de pan. Een klein beetje water onderin. Haar moeder staart niet meer. Ze kijkt naar de vruchten. Zo gek is ze op kwetsen. Ze krijgt een stukje van Marina. Ze eet het uit haar hand als slurpt ze uit een kom. Ze steekt haar hand weer uit. Marina geeft er nog één.

'Meer,' smeekt haar moeder.

'Straks,' zegt Marina.

De pan staat achterop de kachel te pruttelen. Marina strijkt. Haar moeders jurk heeft plooiën.

'Feest, feest,' lacht haar moeder.

'Ja, feest.'

'Weg, weg? vraagt haar moeder.'

'Ja. We gaan weg.'

150

(zelfde gebeurtenis nog een keer)

Een blad dwarrelt. Wat aan de boom is, ritselt boven uw hoofd. Hij vertrok zojuist. U had de jas aangetrokken, u wilde naar buiten. U wilde deze luxe meemaken van uw huis zó vervuld achter te laten en daarin weer terug te keren. Hoe zoet het samenzijn met de buitenlucht dan zou zijn.

Omzoomde vlakke gaat over in bos. Op goed geluk loopt u tussen de stammen. Zozeer onherkenbare bosbodem. Eénzelfde bladerlaag onttrekt elk pad aan het oog. Hoe snel valt het donker.

U staat stil. Hoe kaal staan de kruinen van de bomen. Breeduit ziet u de Grote Beer aan de hemel. 'Meet het rechter stukje van de pan vier keer af naar omhoog en je bent bij de poolster,' zei de HBS leraar. 'Die leren we deze week. Zoek haar thuis maar op.' U stond achter de boerderij. U keek elke avond die week. Elke avond vanaf die week. Met dichte ogen zou u nu weer de poolster aan kunnen wijzen.

U keert om. Uw buiten heeft een binnen..

151

Marina kleedt haar moeder aan. Ze doet het nu. Ze weet niet of het straks nog gaat. Ze weet niet hoe snel iemand verstijft. Licht als een veer is haar moeder. Mager als brandhout. Twee gaatjes verder dan vroeger moet de ceintuur. Panties passen altijd. Marina trekt ze omhoog langs de spillebenen.

'Feest, feest,' zegt de moeder. Anders krijgt ze altijd kniekousen aan.

'Ja, feest,' zegt Marina. Ze tilt haar in de stoel. Ze pakt een borstel en gaat door de haren. Kurkdroog. Zo dun als het leek, zo vol lijkt het nu, het staat naar alle kanten. Marina pakt de broche uit de kamer. Ze spelt die op de jurk. Haar moeders gezicht heeft kleur gekregen.

Marina trekt de tafel dichtbij. De poten krijten over de tegels. Over de tafel gaat het

zondagse kled. In het midden komt de begonia. Wat nog in de kast rest, zet Marina op tafel. Toastjes, zoute pinda's, Spaanse wijn. De restjes suiker krijgt haar moeder in de hand. Ze likt ze op.

Marina kiepert de pan om boven de schaaltes. De pruimenmoes damp. Haar moeder reikt ernaar.

'Nee, te heet,' zegt Marina. 'Dadelijk.' Ze mengt het taaie vocht door de moes. Het grijze goedje - gewassen en gedroogde wortel, samen met zaden fijngestampt - roert ze door het tweede bakje.

Ze legt een handdoek over haar moeders jurk. Dan voert ze haar stukjes toast met moes. In de mondhoeken komen resten terecht. Marina duwt ze naar binnen. Het taaie sap begint te werken. Haar moeders ogen staan lodderig. Ze krijgt slokjes wijn. Marina zelf drinkt met flinke teugen.

'Dan nu nog een schaalte,' zegt ze. 'Het laatste. Het allerlaatste. Het allerlekkerste.' Haar moeder hoort niets meer. Ze slurpt de moes werktuigelijk naar binnen. De ogen glimmen. Ze tuit haar mond. Ze reikt het hoofd naar de moes, hoe ver ze ook heen is. 'Rustig, rustig,' zegt Marina. Verdoofd hangt moeder in de stoel. Ze heeft de ogen gesloten. Bij elke hap glimlacht haar gezicht. Ze slikt de moes traag door. Ze knoeit uit haar mondhoeken. Haar lichaam schokt heftig. De moes druipt uit de mond. Dan hangt ze in de stoel. Volstrekt stil.

Marina zet haar moeders lichaam recht. Ze stopt de kachel vol hout. Ze doet de ringen niet terug. Ze gaat op een stoel staan en pakt de knikkerzak. Ze pakt het regenpak van de kapstok. Ze gaat het achterhuis in. Er is geen levend wezen meer in huis nu. Behalve zichzelf. Haar stappen klinken hol.

Marina staat stil. Hier stonden nog lang de twee koeien. Ze hoort het gestommel nog van de beide dieren. Ze ruikt hun lijven. Eerst ging de ene koe dood. Tot deze zomer hadden ze nog melk. Toen kreeg de tweede koe kopziekte. Marina had haar slagader doorgestoken. En haar eveneens naar de weg gesleept. Vanaf toen was het stil in huis. Alleen haar moeder. En zichzelf. Nu alleen zichzelf nog.

Marina haalt diep adem. Ze snuift de geuren van de deel op, laat ze door haar lichaam gaan. Dan stapt ze resoluut in de laarzen, gaat de achterdeur uit.

Ze loopt met de kan rondom de hoeve. Ze houdt het straaltje petroleum heel klein. Er is nog een bodempje over. Ze gooit het uit tegen de muur. Het klokt in de metalen kan. De eerste lucifer waait uit. Marina bukt. Ze strijkt de tweede langs de zwavel. En legt het in het geglinster. Het vuurtje rent weg. En klimt tegen de muur. Marina trekt de regenbroek aan. Ze steekt de armen in de jas. Ze maakt de drukknopen dicht. Dan verdwijnt ze in het veld.

In de nacht is de wind opgestoken. Wolken drijven voorlangs de sterren. Witte wolken drijven voorlangs diepbloauwe hemel. Wolken jágen. Wind rafelt wolken. Gehavende wolken worden in één richting gedreven. Ze zeilen voorlangs ochtendster, voorlangs maan als banaan, voorlangs Grote Beer die rechtop staat. Wolken worden voort geblazen, zij worden door het blazen vervormd. Dun als ze zijn trekken ze voorlangs maan. Zij laten haar vaag zichtbaar, als schitterend witgoud komt ze weer te voorschijn. Op de punt van zijn steel balanceert de Grote Beer, meer dan een kwartslag gedraaid in uw slapende afwezigheid. De w van Cassiopeia is gezakt, de steelpan van de Grote Beer is geklommen, zij cirkelen rondom de poolster die daar voor eeuwig staat. Als de hemel bewolkt is, hoe weet u dan waar u bent? Deze vroege onbewolkte morgen weet u het.

In zijn eigen huis zal hij slapen; hij heeft de hele matras voor zichzelf, stil zal hij liggen behalve dat hij soms draait, een been verlegt, een arm; hij slaapt, hoe warm zal zijn lichaam zijn, hoe koortsig warm van slaap en hoe nutteloos zal het kussen daar ergens liggen. Vanaf het gezoem van de wekker begint zijn eigen dag, hoezeer is hij u vreemd, hoezeer is hij een vreemdeling.

De hemel zit nu van wolken dicht, in het oosten laat het een streep turkoois. Dun grijs staat spitse populier, breeduit de berk vanaf het dak, zij waaien en waaien. U bent op tijd opgestaan, nog hebt u kunnen zien waar u woont, nog hebt u kunnen zien wáár onder de hemel u woont, ijkpunten in de ruimte, punten vol geschitter. Nu is het bewolkt.

Hij is de ander, hij houdt niet van sterren noch van wandelen, hij is niet u, hij is de ander dan u, hij is de vreemde, hij is apart van u. Neig u niet, spreek niet mee, denk niet mee, leef niet mee, breek niet het hoofd over hem, verlies u zelf niet. Lig neer naast hem en als de geest over u komt, verbindt u met hem en als de geest niet over u komt, lig daar naast hem, tegen hem, onder dezelfde dekens als hij, op dezelfde matras als hij, lig gerust.

De hemel wordt lichter. De populier buigt en buigt, van wind geblazen. Hij heeft een hoofdtak die in smalle punt eindigt, hij heeft een hoofdzijtak die meebeweegt, soms eerder terugveert, terechtkomt in massa van zelfde boom. Breeduit staat de berk, u ontwaart zijn bewegen, hoe lichtblauw gevlekt is de hemel achter de wolken. De wind, de wind gooit blad hoog op en drijft het voort, draagt het kronkelig door de lucht al naar gelang het vat heeft, voor zolang het vat heeft, blad valt steil omlaag. Hoe ver

hoe ver buigt smalle populier, meer dan kwartslag ver geblazen, veert terug. Tussen de wolken is de hemel zo wit, het licht van de kozijnen wordt zichtbaar, de ribbels van daken worden zichtbaar, de vitrages achter slaapkamerramen, de glimmende stukken zink waarmee schoorstenen in daken overgaan.

Duidelijk tekenen de twee bomen zich af, de lange rechte reikende takken van de populier, de paraplu's van takken die berk breeduit draagt. Met een vaart worden alle uiteinden meegezogen in één richting, in dezelfde richting als de wolken. Wolken vervolgen hun weg, takken van bomen keren terug, zij zijn met stam verbonden.

Silhouetscherp staan de bomen, u onderscheidt de takken, u ziet waar ze nog bladeren dragen en waar niet. Boven de bomen gaat een zee van wolken, dichte donkere en dunne grijze en bijna witte daartussen, het gaat en gaat, het beweegt aaneen.

Dichte vlekken van bladeren draagt de populier, kleinste vlekjes de berk. Lange rechte takken omhoog draagt wie ratelt, scheve gebogen vertakte zij, de sierlijke. Donker van kleur staat de smalle boom, reeds valt haar mosgroen te vermoeden. Hoezeer teder lichtoranje is de berk getooid.

De dag begint.

152

U had geen moment geaarzeld.

'Jij had daar toen toch een vrouw gezien, ze is zoek,' had hij gezegd.

Hij had u gebeld. Hij was zojuist opgestaan, was de krant aan het lezen, móest u dit vertellen. Het ging over die boerderij, die rare, waar u toen met hem langs was gewandeld. Totaal in as gelegd. Oude vrouw dood aangetroffen. 'Luister.'

U luisterde. U drukte de hoorn tegen uw oor.

'Ze bevond zich naast de kachel. Ze heeft vermoedelijk vlam gevat. Het kachelgat was open. De ringen lagen achterop. De pook was in haar handen. Over het lot van de dochter verkeert men in het ongewisse. Ze is niet aangetroffen. Navraag in de buurt leert, dat het hier om twee zonderlingen gaat. Het laatste jaar heeft niemand hen meer gezien. "Misschien is de dochter allang dood en onder de grond," oppert een buurman. "Die kon altijd zo goed leren, die heeft de HBS gehaald, die kan goed in Amerika zitten," zegt een buurvrouw. Lees verder op pagina...'

U luisterde al niet meer. 'Dag,' zei u en legde de hoorn neer. U belde uw werk voor die dag af.

De eiken zijn kaal. De klinkers weerspiegelen de takken extra gebroken. Witte vlekken lucht glimmen daartussen, dichte donkere wolken, lichtblauwe vlakten hemel. U wandelt snel.

De toegang kunt u dromen. U doorwaadt het land. Het wijst zich vanzelf. Uw lichaam volgt Marina's gangen. Het doorloopt haar paden, haar tekens. Eerst vangt het de *o* op. Dan een lus. Drie doodlopende poten, u moet terug. *m*. U vervolgt het spoor. *n. i. e*. De *t* is ouderwets, met twee lange lijnen.

Het laatste stukje lus voert naar de open plek. Een kuil, half met plastic bedekt. Zoiets als een opslagplaats van wortels. Het verweerde plastic ligt naar achteren geschoven. U tilt een punt van het verenkleed op. De vrouw ligt erin gewikkeld. Ze slaapt. Onder haar zijn jute zakken en oude dekens, kussens. Nee, koud kan ze het niet hebben.

Het onverwachte licht maakt Marina wakker. Ze rekt zich uit. Ze geeuwt. Ze kijkt hoe hoog de zon staat. 'Ik sliep pas laat in,' zegt ze. Ze stroopt het kleed van zich af. Haar zondagse kleren zijn gekreukt.

'Kom,' zegt u.

Maansikkel duwt haar onzichtbare moeder omhoog. U ontwaart de scherpronde omtrek.

Ter linkerzijde houdt Venus gelijke tred.

Geen berk die hen aan uw oog onttrekt, geen hoge populier. Hun takken zijn kaal.